

Informatievoorziening integratie niet-westerse allochtonen

Informatievoorziening integratie niet-westerse allochtonen

Inventarisatie van de beschikbare bronnen en
voorstellen voor verbetering

Jaco Dagevos
Mérove Gijsberts

Sociaal en Cultureel Planbureau,
Den Haag, juni 2008

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is ingesteld bij Koninklijk Besluit van 30 maart 1973.

Het Bureau heeft tot taak:

- a wetenschappelijke verkenningen te verrichten met het doel te komen tot een samenhangende beschrijving van de situatie van het sociaal en cultureel welzijn hier te lande en van de op dit gebied te verwachten ontwikkelingen;
- b bij te dragen tot een verantwoorde keuze van beleidsdoelen, benevens het aangeven van voor- en nadelen van de verschillende wegen om deze doeleinden te bereiken;
- c informatie te verwerven met betrekking tot de uitvoering van interdepartementaal beleid op het gebied van sociaal en cultureel welzijn, teneinde de evaluatie van deze uitvoering mogelijk te maken.

Het Bureau verricht zijn taak in het bijzonder waar problemen in het geding zijn die het beleid van meer dan één departement raken.

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is als coördinerend minister voor het sociaal en cultureel welzijn verantwoordelijk voor het door het Bureau te voeren beleid. Omtrent de hoofdzaken van dit beleid treedt de minister in overleg met de minister van Algemene Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Financiën, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Economische Zaken, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2008

SCP-special 24

Zet- en binnenwerk: Textcetera, Den Haag

Omslagsjabloon: Bureau Stijlzug, Utrecht

ISBN 978-90-377-0388-7

NUR 740

Dit rapport is gedrukt op chloorvrij papier.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.repro-recht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Sociaal en Cultureel Planbureau

Parnassusplein 5

2511 VX Den Haag

Telefoon (070) 340 70 00

Fax (070) 340 70 44

Website: www.scp.nl

E-mail: info@scp.nl

Inhoud

1	Vragen over de informatievoorziening over allochtonen: zijn de gebruikte cijfers gedateerd?	7
2	Informatievoorziening niet-westerse allochtonen: een al langer bestaande LAT-relatie tussen beleid en onderzoek	9
3	Actualiteit van de gegevens in Jaarrapport Integratie 2007	13
4	De lijst van Kamp: indicatoren voor een nulmeting	32
5	Stand van zaken informatievoorziening: conclusies en knelpunten	36
6	Voorstel voor verbeteringen	40
	Noten	45
	Literatuur	46
	Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau	47

1 Vragen over de informatievoorziening over allochtonen: zijn de gebruikte cijfers gedateerd?

Onlangs heeft tweede kamerlid Kamp kritiek uitgeoefend op de cijfermatige onderbouwing van de Jaarnota Integratie van de minister van WWI. Zijn belangrijkste kritiek is dat er sprake zou zijn van gedateerd materiaal en hij pleit om die reden voor een actueel overzicht van de integratie van niet-westerse allochtonen in Nederland (www.tweedekamer.nl, TK 28 november 2007, www.henkkamp.nl). De heer Kamp wenst een nulmeting met 31 december 2006 als vertrekpunt met daarna jaarlijkse metingen teneinde het verloop van de integratie te kunnen volgen. Hierdoor zouden naar zijn inschatting uitspraken mogelijk zijn over de werking van het integratiebeleid. Een motie van deze strekking is door de kamerleden Kamp, Depla en Van Toerenburg ingediend en door de Kamer aanvaard.

Bij de constatering dat de minister veelal uitgaat van verouderde gegevens gaat de heer Kamp ervan uit dat aan de Integratienota van 2008 cijfers van de Integratiekaart van 2006 ten grondslag liggen. Dit is onjuist. Een belangrijk deel van de cijfers die in de genoemde Jaarnota Integratie zijn gebruikt, zijn afkomstig uit het Jaarrapport Integratie 2007, dat tegelijkertijd met de Integratienota is verschenen en op verzoek van de minister van WWI is opgesteld. Het Jaarrapport Integratie 2007 bevat vaker dan Kamp suggereert actuele gegevens. Dit betekent niet dat op alle (kern)indicatoren de gegevens volledig up-to-date zijn of dat er geen verbeteringen denkbaar zijn in de informatievoorziening over de integratie van niet-westerse allochtonen. De voorliggende notitie doet hier voorstellen voor.

Tegen deze achtergrond bestaat bij de Directie Inburgering en Integratie (DI&I) de behoefte om na te gaan hoe de gegevensvoorziening over de integratie van niet-westerse allochtonen er op dit moment voorstaat en welke mogelijkheden tot verbetering er bestaan. Concreet heeft DI&I het SCP verzocht na te gaan:

- 1 hoe op dit moment de stand van zaken is met betrekking tot de gegevensvoorziening over integratie van niet-westerse allochtone groepen in Nederland en dan met name de actualiteit van de gegevens;
- 2 waarom bepaalde gegevensbestanden enkele jaren achterlopen, en
- 3 welke mogelijkheden er zijn om de beschikbaarheid van gegevens te versnellen en te bepalen wat hiervan de haalbaarheid is.

Voor de beantwoording van deze vragen zijn in de maanden februari en maart diverse gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het CBS, Regioplan en diverse registratiehouders. Bij deze laatste groep gaat het om het CWI, UWV, Belastingdienst, KLPD en IND.

Bij de inventarisatie van bronnen is allereerst vastgesteld welke bronnen in het *Jaarapport Integratie 2007* zijn gebruikt en hoe actueel deze zijn (hoofdstuk 3). Daarnaast is vastgesteld in hoeverre bronnen beschikbaar zijn voor de indicatorenlijst die de heer Kamp heeft opgesteld ten behoeve van de door hem voorgestelde nulmeting (hoofdstuk 4). Hoofdstuk 5 vat de bevindingen samen en doet voorstellen tot verbetering van de informatievoorziening over niet-westerse allochtonen.

Voordat we hiertoe overgaan, beschrijven we eerst in paragraaf 2 kort de totstandkoming van het bestaande systeem van informatievoorziening ten behoeve van het integratiebeleid en geven we een korte toelichting op de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij het opstellen van het *Jaarapport Integratie 2007*.

2 Informatievoorziening niet-westerse allochtonen: een al langer bestaande LAT-relatie tussen beleid en onderzoek

De betrokkenheid van de overheid bij de informatievoorziening ten behoeve van het minderheden- of integratiebeleid gaat al terug tot het midden van de jaren tachtig (en eigenlijk gaat ze nog verder terug: al in 1967 subsidieerde de overheid survey-onderzoek naar de leefsituatie van gastarbeiders). Met de ontwikkeling van het minderhedenbeleid in de eerste helft van de jaren tachtig bleek dat de beschikbare gegevensbronnen voor veel onderwerpen tekortschoten. Een adequaat beeld van de integratie liet zich dan ook maar moeilijk schetsen. Om die reden subsidieerde de overheid in 1988 de survey Sociale positie en voorzieningengebruik allochtonen (SPVA), die zich richtte op Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen en autochtonen. Het maakte onderdeel uit van een meer omvattend informatiesysteem met betrekking tot de positie van minderheden, dat te boek stond onder de naam Toegankelijkheid en Evenredigheid. Het SPVA-surveyonderzoek ging onder andere in op het opleidingsniveau, de arbeidsmarkt-, inkomens- en huisvestingspositie van Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen. De SPVA-onderzoeken zijn in de jaren daarna periodiek herhaald. De edities van 1988, 1991 en 1994 onder auspiciën van het ISEO (Erasmus Universiteit), de jaargangen 1998 en 2002 in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). In 2003 is een survey gehouden onder de ‘nieuwe’ allochtone groepen (Iraniërs, Irakezen, Afghanen, Somaliërs en voormalig Joegoslaven). Op dit moment is een nieuw survey onder deze groepen in voorbereiding (met Polen i.p.v. voormalig Joegoslaven).

De inhoud van deze surveyonderzoeken heeft zich in die jaren ontwikkeld. Naast de blijvende aandacht voor de onderwijs- en arbeidsmarktpositie (structurele integratie) kwam er in de SPVA meer belangstelling voor onderwerpen die te maken hadden met sociaal-culturele integratie (sociale contacten, culturele oriëntatie, religie) en wederzijdse beeldvorming. De aldus verzamelde gegevens stonden steeds in dienst van rapportages voor de overheid, meer in het bijzonder de Directie verantwoordelijk voor de coördinatie van het minderhedenbeleid.

In 2006 is op verzoek van de toenmalige Directie coördinatie integratiebeleid minderheden (DCIM) de Survey integratie minderheden (SIM) uitgevoerd door het SCP in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het SIM is tot op zekere hoogte een continuering van de reeks SPVA's, maar vormt er ook een breuk mee. Het design veranderde van een huishoudenssteekproef in 13 gemeenten naar een landelijke personensteekproef.

Wat in deze jaren steeds hetzelfde is gebleven is dat de door de overheid gesubsidieerde surveys werden uitgevoerd om de stand van zaken met betrekking tot de

integratie vast te stellen en hierover in het licht van de beleidsdoelstellingen te rapporteren. De verwevenheid tussen dataverzameling en voor het beleid relevante rapportages is steeds groot geweest. Dat is dus nu nog steeds zo: de uitkomsten van het in 2006 uitgevoerde SIM hebben in grote mate hun plaats gevonden in het *Jaarrapport Integratie 2007*.

De betrokkenheid van de overheid met de informatievoorziening over minderheden gaat dus al geruime tijd terug. Met het houden van periodieke minderhedensurveys en de ontwikkeling daarin is de informatievoorziening over niet-westerse allochtonen in de afgelopen decennia sterk verbeterd. Een andere reden hiervoor is dat algemene surveys informatie leveren over de positie van niet-westerse allochtonen. Het betreft hier onder meer de Enquête beroepsbevolking van het CBS en het Woononderzoek Nederland (WoON) van het ministerie van VROM.

Behalve steekproefonderzoek vormen registratiegegevens steeds vaker een andere belangrijke bron. Het CBS heeft zich in de afgelopen jaren steeds meer toegelegd op het verbinden van etnische herkomstgegevens aan bestaande registraties. Ook hierdoor is de informatievoorziening over de positie van allochtonen sterk verbeterd. Registratiecijfers zijn vaak integraal, dus betrekking hebbend op de hele populatie en betreffen niet zelden onderwerpen die via surveys niet of niet goed in kaart zijn te brengen (bv. criminaliteit).

Het is niet onbelangrijk te constateren dat in vergelijking met de ons omliggende landen de informatievoorziening in Nederland over allochtonen op een hoog peil staat. Dat heeft in de eerste plaats te maken met de beschikbaarheid van een veelheid aan bronnen die maken dat over een groot aantal indicatoren kan worden gerapporteerd. Een belangrijke kwaliteit van de informatievoorziening over allochtonen in Nederland is verder dat nagenoeg alle bronnen uitgaan van dezelfde etniciteitsdefinitie (herkomstland van persoon en ouders). Dat er al geruime tijd informatie wordt verzameld over niet-westerse allochtonen heeft bovendien tot gevolg dat er inmiddels serieuze tijdreeksen zijn te construeren die laten zien hoe het met de ontwikkeling van de integratie van deze bevolkingsgroepen is gesteld.

De genoemde bronnen – minderhedensurveys, algemene surveys en registratiegegevens – worden alle gebruikt voor het *Jaarrapport integratie*, dat zoals de naam aangeeft, jaarlijks verschijnt. Daarbij hebben het SCP en het CBS sinds 2007 alternerend het voortouw. De Integratiekaart die in de afgelopen jaren enkele malen is verschenen, is komen te vervallen. Het *Jaarrapport Integratie 2007* is onder verantwoordelijkheid van het SCP uitgevoerd, het CBS heeft het voortouw bij het *Jaarrapport* van 2008.

Gebruik van gegevensbronnen in het Jaarrapport Integratie 2007

Het *Jaarrapport integratie* heeft als doel om voor tien onderwerpen de stand van zaken en de ontwikkelingen in de positie van niet-westerse allochtonen te beschrij-

ven. Kenmerkend voor het Jaarrapport *integratie* is het gebruik van empirisch-kwantitatieve gegevens uit verschillende grootschalige gegevensbestanden. De keuze van de bestanden is afhankelijk van een aantal criteria.

Allereerst wil het Jaarrapport zo *actueel* mogelijke gegevens presenteren. Voor de respectievelijke tien onderwerpen worden die bronnen geselecteerd die aan dit criterium voldoen.

Ten tweede beschrijft het Jaarrapport de *landelijke situatie*. Gegevensbestanden moeten om dan ook landelijk representatief zijn. Om die reden blijven lokale of gemeentelijke rapportages en onderzoeken buiten beschouwing.

Een andere eis die we aan bronnen stellen is dat ze voldoen aan methodisch-technische vereisten met betrekking tot dataverzameling (steekproeftrekking, vragenlijst, verwerking enz.). De bronnen moeten *betrouwbare* informatie opleveren. Dit betekent dat er uitsluitend kwalitatief goede, gevestigde surveys en registratiegegevens in het Jaarrapport *integratie* zijn toegelaten.

Tot slot is de selectie van bronnen ook gebaseerd op de wens om trends in kaart te brengen.

In het Jaarrapport *Integratie 2007* is – zoals hiervoor al genoemd – veelvuldig gebruikgemaakt van de Survey integratie minderheden (SIM), waarvan het veldwerk in 2006 is uitgevoerd (o.a. onderwijs, sociaal-culturele integratie en religie, wederzijdse beeldvorming, arbeid). Grootschalige dataverzameling kost tijd en geld. Om tot betrouwbare uitkomsten te komen, zijn grote aantallen interviews nodig, waarvoor het jaar 2006 bijna in zijn geheel is benut. Om die reden zou men de gegevens uit het SIM als jaargemiddelden kunnen beschouwen.

Na bewerking, weging en analyse van het bestand zijn vanaf mei 2007 gegevens beschikbaar gekomen en opgenomen in het Jaarrapport *integratie*. Het presenteren van nog actuelere surveygegevens is nagenoeg onmogelijk. Om het Jaarrapport in het najaar te laten verschijnen moeten vanwege de productietijd de analyse- en rapportagewerkzaamheden aan het einde van de zomer zijn afgerond. Eind oktober kwam het Jaarrapport van de drukker.

Naast het SIM is gebruikgemaakt van ander steekproefonderzoek, onder andere uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (arbeidsmarktgegevens), het ministerie van VROM (woningmarktgegevens) en het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (leerlingen in het onderwijs).

In het Jaarrapport zijn daarnaast ook registratiegegevens benut, die door het CBS zijn bijeengebracht. Het betreft onder meer cijfers over criminaliteit, allochtone leerlingen in het onderwijs en uitkeringsgegevens. Deze cijfers kenmerken zich door hun integrale, grootschalige karakter. Het samenstellen van voor analyse bruikbare bestanden kost echter tijd. De bestanden moeten uitgebreid worden gecontroleerd op fouten en op interne consistentie. De registratiebestanden zijn vaak samengesteld uit diverse bronbestanden; het bestand dat het laatst beschikbaar komt bepaalt het

tempo waarin uiteindelijk de gegevens geleverd kunnen worden. Deze cijfers zijn om deze redenen niet altijd van 2006, maar van een of twee jaar daarvoor. Vanwege het integrale karakter van deze cijfers en omdat ze via andere manieren zoals steekproefonderzoek niet of niet betrouwbaar zijn te verkrijgen, is in het Jaarrapport veelvuldig van informatie uit registraties gebruikgemaakt.

Bedacht moet worden dat er in Nederland geen overkoepelende bron bestaat over de integratie van allochtone groepen. Voor elk van de tien onderwerpen moeten dus verschillende bronnen worden geraadpleegd. Sommige onderwerpen van het Jaarrapport worden beschreven aan de hand van diverse bronnen (bv. onderwijs, arbeid, en woningmarktpositie). Een en ander heeft tot gevolg dat voor de verschillende onderwerpen soms gegevens uit verschillende jaren zijn gebruikt.

Actuele gegevens zijn belangrijk. Tegelijkertijd gaan op verschillende terreinen de ontwikkelingen betrekkelijk langzaam. Denk bijvoorbeeld aan het opleidingsniveau van allochtone groepen of aan de woningmarktpositie. Het is lang niet voor alle onderwerpen bezwaarlijk wanneer gegevens van twee of drie jaar geleden worden gepresenteerd. Dit geldt minder voor de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en ontwikkelingen in de bevolking, waaronder immigratie. Hier gaan de veranderingen snel.

In hoofdstuk 3 bekijken we eerst voor de in het *Jaarrapport Integratie 2007* gebruikte bronnen in hoeverre ze een actueel beeld geven. Ditzelfde doen we daarna voor de indicatorenlijst die de heer Kamp als uitgangspunt beschouwt voor zijn nulmeting. Van deze indicatoren, die voor een belangrijk deel overlappen met die in het Jaarrapport, kijken we eveneens of er gegevens beschikbaar zijn uit 2006. Dit jaar beschouwt de heer Kamp zoals gezegd als nulmeting. Hier is verder van belang of het mogelijk is om deze indicatoren in de jaren daarna te volgen. Het is hier misschien niet onbelangrijk om op te merken dat veel gegevens over kernindicatoren al geruime tijd teruggaan, zodat langere trends zijn te schetsen.

3 Actualiteit van de gegevens in Jaarrapport Integratie 2007

Hieronder lichten we per beleidsterrein toe welke gegevens in het Jaarrapport zijn gebruikt en van welk jaar ze zijn.¹

Demografie/bevolking

demografie	groepen	bron en type gegevens	jaar
omvang allochtone bevolking	c	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2007
samenstelling naar leeftijd	c	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2007
aandeel niet-westerse allochtone jongeren naar gemeentegrootte	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2006
bevolkingsgroei	c	CBS-Bevolkingsstatieken	1996 t/m 1-1-2007
immigratie en emigratie	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1990-2006
immigratie niet-westerse allochtonen naar jaar van vestiging en migratiemotief	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1995-2004
aantal geboorten per duizend meisjes 15-19 jaar (tienerzwangerschappen)	d	CBS-Bevolkingsstatieken	2001-2005
herkomst van huwelijkspartner	d	CBS-Bevolkingsstatieken	2003/2006
eenouderhuishoudens	b	CBS-Bevolkingsstatieken	2000 en 2006
bijlage:			
aantal personen naar jaar van vestiging	c	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2006
aandeel niet-westerse allochtonen per corop-gebied	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2007
aandeel eenouderhuishoudens naar gemeentegrootte	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2006
leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer	b	CBS-Bevolkingsstatieken	2001-2006

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA.

Bij a,b,c en d altijd autochtone vergelijkingsgroep.

Toelichting op gebruik van bronnen bij demografie/bevolking

Voor de beschrijving van de omvang en samenstelling van de allochtone bevolking is gebruikgemaakt van CBS-cijfers van 1 januari 2007. Hier doen zich dus geen problemen voor.

Migratiemotieven

De IND verzamelt en verstrekt de gegevens met betrekking tot migratiemotieven. De belangrijkste motieven met betrekking tot integratie zijn arbeidsmigratie, asielmigratie, gezinsvorming en gezinshereniging. Naast de migratiemotieven, registreren zij van elke vreemdeling die een vergunning aanvraagt ook o.a. geboorteland (niet geboorteland ouders), nationaliteit en verblijfplaats (en ook aantal naturalisaties).

In het registratiesysteem van de IND (INDIS) zitten inmiddels gegevens van circa 3,8 miljoen vreemdelingen. Dit registratiesysteem wordt overigens waarschijnlijk begin 2009 vervangen door een nieuw systeem. De IND is dit systeem momenteel aan het ontwikkelen.

In het *Jaarrapport Integratie 2007* worden met betrekking tot migratiemotieven cijfers tot en met 2004 gepresenteerd. Gezien de snelle ontwikkelingen in immi- en emigratie zouden actuelere cijfers gewenst zijn geweest. Volgens vertegenwoordigers van de IND zijn recentere gegevens beschikbaar. De IND-rapportages zelf bevatten deze recente cijfers. In een rapportage over trends in asielverzoeken van februari 2008 staan bijvoorbeeld al cijfers tot en met januari 2008. In de *Tendrapportage Regulier* van augustus 2007 staan de migratiemotieven bij ingediende aanvragen om een eerste verblijfsvergunning (uitgesplitst naar gezinshereniging, gezinsvorming, arbeid en enkele kleinere categorieën) tot en met april 2007.

De IND geeft aan dat de cijfers met betrekking tot gezinshereniging en gezinsvorming pas vanaf januari 2005 betrouwbaar zijn. Gegevens van vóór die periode werden deels door de Vreemdelingenpolitie verzameld. Het feit dat iedere politie-regio (er zijn 24 regio's) een ander systeem hanteerde, betekent dat een compleet en correct beeld van vóór januari 2005 ontbreekt (gezinsvorming en gezinshereniging konden eerder bovendien niet apart onderscheiden worden).

Het CBS is momenteel aan het testen of de door de IND gebruikte indelingsgrondslag overeenkomt met hun afleidingen op basis van het GBA. Dit blijkt een nogal intensieve aangelegenheid die nog niet is afgerond. Om die reden presenteert het CBS nog geen actuele gegevens over de migratiemotieven gezinsvorming en gezinshereniging. Over de motieven arbeid en asielmigratie bestaat consensus. Bij het CBS hoopt men dat in de loop van dit jaar uitsluitsel kan worden gegeven over de tests.

Een ander verschil is dat het CBS uitgaat van personen die ingeschreven staan in het GBA. De IND telt alle vreemdelingen, ook degenen die dus niet in het GBA staan ingeschreven.

Herkomst huwelijkspartner

Gegevens over de herkomst van de huwelijkspartner zijn gebaseerd op huwelijken die in 2003 zijn gesloten. Het gaat om paren die op 1 januari 2006 als gehuwd op één adres in de GBA geregistreerd stonden en in 2003 in het huwelijk getreden waren

(vandaar in tabel: 2003/2006).² Onlangs heeft het CBS (Huis 2007) een methode ontwikkeld die het mogelijk maakt om recente gegevens te presenteren over de herkomst van de huwelijkspartner. In het artikel van Huis gaat het om cijfers van 2006. Dit wordt een reguliere CBS-statistiek die in het vervolg jaarlijks op StatLine zal worden gepubliceerd.

Tienerzwangerschappen

In het *Jaarrapport Integratie 2007* betreffen de gegevens over tienerzwangerschappen het jaar 2005. Navraag bij het CBS leerde dat er op zichzelf genomen actuelere gegevens beschikbaar zijn, maar dat deze vanwege andere prioriteiten binnen het CBS nog niet bewerkt en gepubliceerd waren. Herprioritering binnen het CBS zou de publicatie van deze gegevens naar voren kunnen halen.

Inburgering

Oude inburgeringstelsel (WIN)

In het *Jaarrapport Integratie 2007* betreffen de meeste cijfers 2006 die zijn ontleend aan de *Monitors Inburgering 2006* van bureau Significant (2007). Het rapport van Significant is gebaseerd op de *Monitor Oudkomers* en de *Monitor Nieuwkomers*. Gegevens voor deze monitors worden aangeleverd door gemeenten (via een internetapplicatie). Nagenoeg alle gemeenten die voor het jaar 2006 gegevens moeten aanleveren hebben dat ook gedaan. De cijfers van Significant geven een beeld van de inburgeringsprestaties tot en met 2006 (dus in feite tot de invoering van het nieuwe stelsel per 1 januari 2007). In het hoofdstuk over inburgering in het *Jaarrapport* zijn deze gegevens ook verwerkt. Het gaat om de omvang van de doelgroep inburgeringsplichtigen, bereik, uitval en bereikt niveau.

Nieuwe inburgeringsstelsel

Met de invoering van de nieuwe wet is ook de registratiesystematiek veranderd. Alle gegevens rondom inburgering moeten geregistreerd worden in ISI (Informatiesysteem Inburgering). Dit bestand wordt beheerd door de IB-groep. Dit bestand wordt gevuld door de gemeenten (bijvoorbeeld handhavingen en voorzieningen) en door de IB-groep (bijvoorbeeld afgelegde examens en resultaten). In 2008 (vermoedelijk rond de zomer) wordt voor de eerste keer gerapporteerd over de inburgeringsprestaties onder het nieuwe stelsel. Het betreft dan het jaar 2007. Regioplan zal deze rapportage uitvoeren. De bedoeling is dat vervolgens jaarlijks wordt gerapporteerd over het voorgaande jaar. Aangezien via registratie het ISI momenteel voor het eerst plaatsvindt is nog onduidelijk hoe het met de kwaliteit van de gegevens is gesteld.

Het soort gegevens dat geregistreerd wordt in ISI:

- handhavingen;
- voorzieningen (naar regelgeving en soort aanbod, tevens gecombineerde voorziening);

- opgelegde boetes + redenen;
- ontheffingen;
- examenuitslagen (per examenonderdeel);
- vrijstellingstoetsen (aantal afgenomen toetsen en resultaten);
- afgegeven inburgeringsdiplomas;
- leningen en vergoedingen.

Onderwijs en beheersing Nederlands

Het is mogelijk in het ISI uitsplitsingen te maken naar etnische herkomst (op basis van geboorteland van de persoon). Ook nationaliteit zit in dit informatiesysteem.

Een belangrijke prestatie-indicator onder de WIN was de voortijdige uitval uit de trajecten. Dit wordt in ISI niet als zodanig geregistreerd, maar is misschien wel indirect te achterhalen via de opgelegde boetes plus reden daarvoor (is op dit moment nog niet met zekerheid te zeggen). Op gemeenteniveau wordt de uitval mogelijk wel geregistreerd.

Met betrekking tot het bereik geldt eveneens dat dit niet uit ISI is af te leiden. Voor nieuwkomers geldt dat zij binnen 6 weken na inschrijving in de gemeente opgeroepen moeten worden. Bereik van nieuwkomers zou eventueel op lokaal niveau te achterhalen zijn.

Toelichting op gebruik van bronnen opleidingsniveau/Nederlandse taalbeheersing
Gegevens over het gerealiseerde opleidingsniveau zijn ontleend aan het SIM van 2006. Ditzelfde geldt voor gegevens over de beheersing van het Nederlands, die uitsluitend aan deze bron zijn te ontleen. Op het terrein van het opleidingsniveau en de beheersing van het Nederlands beschikken we dus over actuele gegevens. Tegelijkertijd maakt dit overzicht duidelijk dat de afhankelijkheid van de beschikbaarheid van surveygegevens voor deze indicatoren groot is. Zonder SIM ontbreken in elk geval gegevens over taal. Opleidingsgegevens zijn te ontleen aan de Enquête beroepsbevolking (EBB), maar deze zijn niet zonder problemen. Knelpunt hier is de veranderde wijze van vraagstelling in de EBB van het opleidingsniveau, die vooral gevolgen heeft voor de bepaling van het niveau van de opleidingen die in het buitenland zijn behaald. Het CBS laat dit jaar in de EBB een gewijzigde vraagstelling meelopen over onderwijs in het buitenland. Over de uitkomsten valt op dit moment nog niets te zeggen.

onderwijs en Nederlandse taalbeheersing	groepen	bron en type gegevens	jaar
gerealiseerd opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
gerealiseerd opleidingsniveau naar leeftijd en generatie	d	Survey integratie minderheden	2006
samenhangen opleidingsniveau ouders en kinderen	d	Survey integratie minderheden	2006
trends in opleidingsniveau 1988-2006	d	SIM en SPVA	1988, 1991, 1994, 1998, 2002, 2006
20-34-jarigen zonder startkwalificatie (niet-schoolgaanden)	d	Survey integratie minderheden	2006
gebruik van het Nederlands (met partner en met kinderen)	d	Survey integratie minderheden	2006
beheersing van het Nederlands (spreken, lezen en schrijven)	d	Survey integratie minderheden	2006
beheersing van het Nederlands naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
taalcursus gevolgd naar geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
beheersing van de taal van het herkomstland (gesprek volgen) naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
mondelinge taalvaardigheid in de herkomsttaal naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
schriftelijke taalvaardigheid in de herkomsttaal naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
bijlage:			
20-34-jarigen met startkwalificatie naar generatie (niet-schoolgaanden)	d	Survey integratie minderheden	2006
gebruik van Nederlandse taal naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
diploma behaald van degenen die cursus hebben gevolgd naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
beheersing van de herkomsttaal (verstaan, spreken, lezen, schrijven)	d	Survey integratie minderheden	2006

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA.

Bij a,b,c en d altijd autochtone vergelijkingsgroep.

Toelichting op gebruik van bronnen allochtone leerlingen in het onderwijs

Informatie over allochtonen in het basisonderwijs is ontleend aan de zogenoemde Prima-onderzoeken. De laatste editie is van het schooljaar 2004/'05. De informatievoorziening over leerlingen op basisscholen wordt op dit moment herzien. Er staat een nieuw cohortonderzoek op stapel waarvan het veldwerk op dit moment loopt (het landelijke cohortonderzoek COOL+). Anders dan bij het Prima-onderzoek is er nu een breuk van drie jaar (was twee jaar). Gegevens over het schooljaar 2007/'08 zijn begin 2009 te verwachten (zie kader).

Allochtone leerlingen in het onderwijs

allochtone leerlingen in het onderwijs	groepen	bron en type gegevens	jaar
deelname aan voor- en vroegschoolse voorzieningen van kinderen in groep 2	d	PRIMA-survey	'96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
achterstand in begrips- en ordeningsvaardigheden t.o.v. autochtone achterstandsleerlingen	d	PRIMA-survey	'94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
taal- en rekenprestaties in groep 4, 6 en 8	d	PRIMA-survey	2004/2005
achterstand in taal- en rekenvaardigheden in groep 8	d	PRIMA-survey	'88/'89, '94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
Cito-eindtoets basisonderwijs	d	PRIMA-survey	'94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
havoplusadviezen	d	PRIMA-survey	'88/'89, '94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs naar onderwijsniveau	e	CBS (bron-vo)	2003/'04, 2005/'06
zittenblijven in het voortgezet onderwijs naar fase van onderwijs	e	CBS (bron-vo)	2004/'05
uitval uit het voortgezet onderwijs zonder diploma	a	CBS (bron-vo)	2004/'05
uitval uit het voortgezet onderwijs zonder diploma	a	CBS (bron-vo)	2004/'05
aandeel geslaagde examendeelnemers naar schoolsoort	e	CBS (bron-vo)	2005
doorstroom naar vervolgopleidingen van gediplomeerden in het vo	e	CBS (bron-vo)	2005
deelnemers aan het mbo naar niveau	e	CBS (bron-bo)	2005/'06
voortijdige schoolverlaters in het mbo	e	CBS (bron-bo)	2005
studenten in populatie eerstejaarsstudenten in hbo en wo	b	CBS (CRIHO)	1995/'96, 2000/'01, 2005/'06
zwarte scholen in basisonderwijs en voortgezet onderwijs (> 50% en > 80% niet-westerse allochtone leerlingen), totaal NL en G4	a	CBS (onderwijsstatistiek)	2005/'06

vervolg

allochtone leerlingen in het onderwijs	groepen	bron en type gegevens	jaar
segregatie-index van allochtone leerlingen in het bas in de G4	a	CBS (onderwijsstatistieken)	2005/'06
aandeel zwarte scholen in de verschillende schoolsoorten van de G4	a	CBS (onderwijsstatistieken)	2003/'04
bijlage:			
trend in begrips- en orderingsvaardigheden	d	PRIMA-survey	'94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
gemiddelde vaardigheidsscores op taal- en rekentoetsen in groep 4, 6 en 8	d	PRIMA-survey	2004/'05
trend in taal- en rekenprestaties in groep 8	d	PRIMA-survey	'88/'89, '94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
trend in Cito eindtoetsscores	d	PRIMA-survey	'94/'95, '96/'97, '98/'99, '00/'01, '02/'03, '04/'05
voortijdig schoolverlaters uit het vo	e	CBS (bron-vo)	2004/'05
voortijdig schoolverlaten uit het mbo	a	CBS (bron-bo)	2004/'05
eerstejaarsstudenten hoger onderwijs	b	CBS (CRIHO)	1995/'96, 2005/'06

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

Van PRIMA/VOCL naar Cool 5-18

Het laatste reguliere PRIMA onderzoek is gehouden in het schooljaar 2004/'05.

In het schooljaar 2007/'08 start als voortzetting van de vroegere PRIMA en VOCL cohorten het nieuwe cohortonderzoek COOL5-18. Dit onderzoek volgt leerlingen van 5 tot 18 jaar in hun schoolloopbaan door het primair en voortgezet onderwijs en het mbo.

Drie aspecten van de ontwikkeling van leerlingen staan centraal:

- cognitieve ontwikkeling;
- ontwikkeling van sociale competenties;
- sociaal-emotionele ontwikkeling.

Om leerlingen te volgen worden op diverse momenten toetsen en vragenlijsten afgenomen (zowel bij leerlingen, ouders als leerkrachten). Daarnaast wordt de gehele schoolloopbaan van de leerlingen in kaart gebracht door koppeling van de cohortgegevens aan de Onderwijsnummerbestanden die beheerd worden door het CBS. Dit biedt betere mogelijkheden om de schoolloopbanen te reconstrueren. Van leerlingen die zijn vertrokken kan worden bepaald naar welke school dit is, of ze zijn geëmigreerd of overleden.

Er zijn drie ronden van gegevensverzameling gepland:

- 2007/'08: 50.000 leerlingen in groep 2, 5 en 8 basisonderwijs en 20.000 leerlingen in klas 3 van het vo;
- 2010/'11: zelfde groepen opnieuw + 20.000 leerlingen in bovenbouw havo/vwo en leerjaar 2 mbo;
- 2013/'14: idem.

Uitvoering

Het basisonderwijs-deel wordt uitgevoerd door het ITS in samenwerking met het SCO-Kohnstamm Instituut.

Het vo/mbo-deel wordt uitgevoerd door het GION in samenwerking met het CITO.

De koppeling met de Onderwijsnummerbestanden wordt uitgevoerd door het CBS.

Opdrachtgever

Ministerie van OCW en NWO.

Beschikbaarheid

De bestanden COOL-basisonderwijs en voortgezet onderwijs zijn begin 2009 beschikbaar via DANS en dus te analyseren door derden.

Planning eerste ronde

- gedurende schooljaar 2007/'08: toetsafname en afname vragenlijsten;
- maart/april 2008: koppeling aan onderwijsnummerbestanden;
- eind september 2008: bestand af;
- oktober/januari 2008: basisrapportages door de instituten;
- begin 2009: oplevering DANS.

Gegevens over onderwijsniveau van leerlingen in het voortgezet onderwijs, in het mbo en het aandeel allochtone eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs zijn van 2005/'06.

In het *Jaarrapport Integratie 2007* zijn over zittenblijven en uitval cijfers gebruikt van het schooljaar 2004/'05. Recenter is niet mogelijk; gegevens van het schooljaar 2005/'06 worden gebruikt om vast te stellen welke leerlingen zijn blijven zitten of zijn uitgevallen. Hetzelfde geldt voor het aandeel geslaagden en doorstroom naar vervolgopleidingen. Ook hier zijn gegevens nodig van het jaar daarna.

Een belangrijke vooruitgang in de gegevensvoorziening over allochtonen in het onderwijs is het onderwijsnummer, waardoor het CBS integrale cijfers kan leveren over het gevolgde opleidingsniveau in het voortgezet onderwijs en de doorstroom naar vervolgopleidingen. Door het onderwijsnummer is ook de informatievoorziening over voortijdig schooluitval en drop-out aanzienlijk verbeterd. Waren we in het

verleden aangewezen op de – gebrekkige – registraties van de RMC's, thans kan met een hoge graad van betrouwbaarheid worden nagegaan welk aandeel van de leerlingen het onderwijs zonder diploma of zonder startkwalificatie heeft verlaten. Deze nieuwe registratiegegevens zijn een belangrijke stap vooruit.

In het praktijkonderwijs doen dit schooljaar (2007/'08) alle scholen mee om het onderwijsnummer in te voeren. Het CBS laat weten dat in het eerste jaar dit meestal nog niet tot bruikbare cijfers leidt.

In het primair onderwijs doet een deel van de scholen mee aan de proef om het onderwijsnummer in te voeren. Volgend jaar doen alle scholen mee, maar ook hier gaat het dan om een proef. Het zal naar verwachting nog wel enkele jaren duren voordat dit alles tot bruikbare statistieken zal leiden.

Arbeid en uitkeringen

arbeid en uitkeringen	groepen	bron en type gegevens	jaar
nettoparticipatie	b	Enquête beroepsbevolking	1996-2006
nettoparticipatie naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	b	Enquête beroepsbevolking	2006
werkloze beroepsbevolking	a	Enquête beroepsbevolking	1996-2006
werkloze beroepsbevolking	b	Enquête beroepsbevolking	2001-2006
werkloze beroepsbevolking jongeren (15-24 jaar)	a	Enquête beroepsbevolking	1996-2006
werkloze beroepsbevolking naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	b	Enquête beroepsbevolking	2006
arbeidsoriëntatie naar geslacht, leeftijd, generatie en opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
werknemers met een flexibele arbeidsrelatie	a	Enquête beroepsbevolking	1996-2006
etnisch ondernemerschap	c	Handelsregister KvK	2006
ontwikkeling ondernemersquote	d	Handelsregister KvK	1998-2005
bedrijven naar sector	a	Handelsregister KvK	2005
mutaties in bedrijvensectoren	a	Handelsregister KvK	2005
personen met een uitkering	b	CBS registratiegegevens	sept. 2004
uitkeringen naar leeftijd	b	CBS registratiegegevens	sept. 2004
laag inkomen (armoedegrens)	b	CBS registratiegegevens	2000-2005
bijlage:			
beroepsniveau van werkzame beroepsbevolking	b	Enquête beroepsbevolking	2006
werknemers met flexibele arbeidsrelatie	b	Enquête beroepsbevolking	1996-2006
personen met een uitkering	b	CBS registratiegegevens	sept. 2004
gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden	b	CBS registratiegegevens	2005

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

Toelichting op gebruik van bronnen arbeid en uitkeringen

Gegevens over de arbeidsmarkt kunnen niet actueel genoeg zijn. Ontwikkelingen in het aandeel werkenden en in de werkloosheid gaan snel en zouden nauwgezet gevolgd moeten worden. Wanneer we onderscheid willen maken naar de afzonderlijke etnische groepen zijn de gegevens over 2006 het meest recent. Het CBS levert inmiddels wel kwartaalcijfers over werkloosheid voor de totaalcategorie niet-westerse allochtonen. Doordat de EBB jaarlijks wordt uitgevoerd, komen periodiek gegevens beschikbaar over allochtonen en hun nettoparticipatie, werkloosheid en positie van werkenden.

Niet-werkende werkzoekenden uit CWI-bestanden

Tot 2005 publiceerde het CWI gegevens over niet-werkende werkzoekenden naar etniciteit. Deze cijfers zijn sindsdien niet meer beschikbaar. In de uitvoering van het beleid worden etnische minderheden niet meer als aparte categorie beschouwd. Hiermee vervalt voor het CWI de ratio om etniciteit te onderscheiden. Het is bovendien niet langer toegestaan. Niettemin merkt het CWI dat er belangstelling bestaat voor deze cijfers. Er zijn een aantal belangrijke voordelen. In beginsel zijn er actuele gegevens te produceren. De onderzoeksafdeling van het CWI ontvangt zeer frequent afslagen van het registratiebestand. Een ander voordeel is dat met deze gegevens informatie kan worden gepresenteerd op laag schaalniveau, bijvoorbeeld naar regio of gemeente. Dit is met de EBB-gegevens niet mogelijk vanwege te lage steekproef-aantallen. Daarnaast is van niet-werkende werkzoekenden bekend naar welk type beroep ze zoeken (het zogenoemde bemiddelingsberoep). Omdat eveneens bekend is in welke mate er voor deze beroepen vacatures openstaan, maakt dit een analyse mogelijk naar de kansen van niet-werkende minderheidsgroepen op de arbeidsmarkt.

Van het ministerie van SZW heeft het CWI het verzoek ontvangen om weer gegevens over minderheden te produceren, dit op basis van een koppeling tussen het GBA en het niet-werkende werkzoekendenbestand. Daartoe moet het agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) toestemming geven. Tussen het CWI en het BPR staat een overleg gepland. Onze respondent van het CWI is somber over de voortgang; zij verwacht niet op korte termijn resultaten. Technisch lijkt de koppeling goed mogelijk; die vindt plaats op grond van het burgerservicenummer (BSN-nummer) dat in beide bestanden aanwezig is.

Ook tussen het CBS en het CWI is overleg gaande over de koppeling van herkomstgegevens aan de registraties van het CWI. Mogelijk kan dit tot een versnelling leiden om deze koppeling tot stand te brengen.

Dat het CWI weer zelf etnische herkomst gaat registreren wordt door de vertegenwoordigers van het CWI en CBS onwaarschijnlijk geacht. Omdat minderheden niet langer als doelgroep zijn gedefinieerd, is het juridisch sowieso niet toegestaan. Ook

wenst men de uitvoering er niet mee te belasten. Verder is men van mening dat het invullen van deze gegevens minder betrouwbare informatie oplevert dan koppeling.

Uitkeringen

In vergelijking met de cijfers over de arbeidsmarktpositie doen zich grotere problemen voor bij uitkerings- en inkomensgegevens, die minder actueel zijn. De meest recente integrale CBS-tellingen van uitkeringen van allochtone groepen die voor het Jaarrapport gebruikt kunnen worden, dateren van het derde kwartaal van 2004. De meest actuele gegevens over inkomens(-armoede) stammen uit 2005. Uit surveys is actueler materiaal over inkomen en uitkeringen te ontleenen. Deze cijfers zijn onder andere vanwege de relatief hoge nonrespons minder betrouwbaar dan registratiegegevens en zijn in het Jaarrapport integratie dan ook niet gebruikt.

De uitkeringsgegevens naar herkomstgroep zijn afkomstig uit het SSB. Deze cijfers lopen achter. Registers van het UWV en gemeenten zijn niet volledig dekkend. Er ontbreken bijvoorbeeld gegevens van aangiftes van personen met een uitkering vanuit het buitenland en van personen met een oorlogs- en verzetspensioen. Het bij elkaar brengen van deze bronnen, het controleren en consistent maken kost tijd. Daarnaast bepaalt het register dat het laatst beschikbaar komt het uiteindelijke tijdstip van publicatie van uitkeringsgegevens.

Op dit moment zijn gegevens over de grote uitkeringen (bijstand, ww en wao) echter sneller beschikbaar. Wij ontvingen naar aanleiding van een in het kader van deze inventarisatie gevoerd gesprek met het CBS uitkeringsgegevens naar etnische herkomstgroepering van het derde kwartaal 2007 (en teruggaand tot het vierde kwartaal 2002). Deze gegevens zijn direct ontleend aan de afzonderlijke bronbestanden van de genoemde uitkeringen met koppeling van de herkomstgegevens. Zij zijn dus aanzienlijk actueler. Deze cijfers zullen in de komende jaren periodiek op StatLine worden gepubliceerd.

Inkomen

Het inkomensgegeven wordt gebaseerd op 17 bestanden (waaronder ook die met betrekking tot de huur- en zorgtoeslag) van de Belastingdienst. Het belangrijkste probleem is om deze gegevens bij elkaar te brengen en er een bestand van te maken. Alleen al het koppelen duurt 6 weken computertijd. Door gebruik te maken van andere programmatuur wordt gepoogd om de gegevensproductie te versnellen. De materie is echter weerbarstig.

Net als bij de uitkeringen is het in principe mogelijk om gebruik te maken van gegevensbestanden die sneller beschikbaar komen. Men zou uit kunnen gaan van een eenvoudiger inkomensbegrip (waarbij o.a. gegevens over toeslagen en alimentatie niet zijn inbegrepen). Binnen het CBS wordt op dit moment nagedacht om hiertoe gebruik te maken van werkgevergegevens onder de Polisadministratie. Ook kunnen

hier de uitkeringen uit worden gehaald. Dit zijn gegevens van iedereen die aan loonbelasting onderhevig is (uit arbeid en uitkering). Het CBS hoopt om in de loop van dit jaar gegevens van 2006 en voorlopige gegevens van 2007 te publiceren over het huishoudensinkomen. In de eerste helft van volgend jaar zou men dan met cijfers van 2008 komen. Het is moeilijk in te schatten hoe hard deze verwachtingen zijn. Zowel van de kant van het CBS als de Belastingdienst wordt gewezen op de complexiteit van deze operatie en op software-problemen.

Voor het complete inkomensbeeld zijn de gegevens van de (voorlopige) aangifte en toeslagenregistratie benodigd. Voor alle IB-plichtigen kost het een jaar om alle gegevens binnen te krijgen. De gegevens over 2007 zijn voor 70%-80% rond april 2008 binnen; in juli is 90% binnen en op 1 januari 2009 is ongeveer 100% binnen (incl. de ondernemers). Dit proces kan niet veel sneller. Uiteindelijk wordt circa 7% van de voorlopige aangiftes nog door de belastingdienst gecorrigeerd. De gegevens over de definitieve aanslag laten dus veel langer op zich wachten: in de loop van 2008 (uitloop 2009) bestaat een definitief beeld over 2006.

Sociaal-culturele integratie en religie

sociaal-culturele integratie en religie	groepen	bron en type gegevens	jaar
identificatie met eigen groep/voelt zich vooral Nederlander	d	Survey integratie minderheden	2006
identificatie met de eigen groep naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt	d	Survey integratie minderheden	2006
etnische signatuur vrijetijdscontacten	d	Survey integratie minderheden	2006
allochtonen met contacten overwegend binnen de eigen groep naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt	d	Survey integratie minderheden	2006
ontwikkeling aandeel allochtonen met contacten overwegend binnen de eigen groep	d	SIM en SPVA	1994, 1998, 2002, 2006
etnische herkomst van de partner (gehuwd en ongehuwd)	d	Survey integratie minderheden	2006
houding t.a.v. etnische herkomst van de vrienden en partner van de kinderen	d	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen over man-vrouwrollen naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt	d	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen over het behoud van de eigen cultuur en het aanpassen aan de Nederlandse cultuur in het gezinsleven en op school/werk	d	Survey integratie minderheden	2006
rekent zich tot een bepaalde religie	d	Survey integratie minderheden	2006

vervolg

 sociaal-culturele integratie en religie	groepen	bron en type gegevens	jaar
bezoek aan een religieuze bijeenkomst (totaal en naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt)	d	Survey integratie minderheden	2006
beleving van het geloof (totaal en naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt)	d	Survey integratie minderheden	2006
aandeel Turkse en Marokkaanse moslims dat 5x daags of meer bidt, alle dagen van de ramadan heeft gevast en iedere dag halal eet	f	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen van Turkse en Marokkaanse moslims over navolging religieuze regels en religieuze mobilisatie	f	Survey integratie minderheden	2006
bijlage:			
aandeel allochtonen dat in de vrije tijd meer contact heeft met autochtonen	d	SIM en SPVA	1994, 1998, 2002, 2006
aandeel allochtonen dat nooit autochtone vrienden of burens op bezoek krijgt	d	Survey integratie minderheden	2006
ontwikkeling opvattingen over man-vrouwrollen	d	SIM en SPVA	1998, 2002, 2006
opvattingen over betekenis van familiebanden	d	Survey integratie minderheden	2006
ontwikkeling opvattingen betekenis familiebanden	d	SIM en SPVA	1998, 2002, 2006
opvattingen van Turkse en Marokkaanse moslims over navolging religieuze regels en religieuze mobilisatie (totaal en naar geslacht, leeftijd, generatie, opleidingsniveau en etnische samenstelling buurt)	d	Survey integratie minderheden	2006

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

f: Turken en Marokkanen.

Bij a,b,c en d altijd autochtone vergelijkingsgroep.

In het *Jaarrapport Integratie 2007* kon vanwege het beschikbaar komen van gegevens uit het SIM veel over de sociaal-culturele integratie worden gepresenteerd. Er zijn echter nauwelijks alternatieve bronnen beschikbaar; de afhankelijkheid van specifieke minderhedensurveys is dus groot

Positie op de woningmarkt en concentratie

woonconcentratie en positie op de woningmarkt	groepen	bron en type gegevens	jaar
aandeel niet-westerse allochtonen in gemeenten en postcodegebieden	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2000, 1-1-2006, 1-1-2007
ontmoetingskansen met leden van de eigen groep en autochtonen	d	CBS-Bevolkingsstatieken	1995, 2000, 2004 en 2007
aandeel en groei niet-westerse allochtonen in de centrale stad en overige gemeenten stadsgewest	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1-1-2001 en 1-1-2007
toename van TMSA in de G4-stadsgewesten naar centrale steden, groeikernen en overige gemeenten	d	CBS-Bevolkingsstatieken	2001-2007
relatieve concentraties van niet-westerse allochtonen naar gemeentegrootte	a	CBS-Bevolkingsstatieken	1998-2006
aandeel huishoudens in koopwoningen, in witte, gemengde en zwarte wijken	b	Woononderzoek Nederland	2006
reden om in buurt te komen wonen	d	Survey integratie minderheden	2006
koop en huurwoningen in zwarte, gemengde en witte wijken van de G4 naar oppervlakte, prijs, en prijs per m2	n.v.t.	Woononderzoek Nederland	2006
aandeel huishoudens dat (zeer) ontevreden is over voorzieningen voor jongeren in woonbuurt	d	Woononderzoek Nederland	2006
aandeel huishoudens dat (zeer) tevreden is met woonomgeving naar zwarte, gemengde en witte wijk	d	Woononderzoek Nederland	2006
onveiligheidsgevoelens naar leeftijd en kleur van de buurt	d	Woononderzoek Nederland	2006
opvattingen over het aantal allochtonen in de buurt naar kleur van de buurt	d	Survey integratie minderheden	2006
contact met directe burens en buurtbewoners	b	Woononderzoek Nederland	2006
verhuizingen naar type wijken	a	Woononderzoek Nederland	2004-2006
woningkenmerken van verhuisden	a	Woononderzoek Nederland	2006
buurtkeuze en tevredenheid van verhuisden	a	Woononderzoek Nederland	2006

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

Voor het in kaart brengen van woonconcentratie, segregatie en positie op de woningmarkt kon in het *Jaarbericht Integratie 2007* zonder uitzondering van recent materiaal gebruik worden gemaakt. Er zijn eigenlijk geen belangrijke lacunes. Gegevens over concentratie en de kans op ontmoetingen van allochtonen en autochtonen zijn gebaseerd op bevolkingsgegevens van 2007 van het CBS. Daarnaast is het grootschalige bestand WoON geanalyseerd, dat in 2006 in opdracht van het ministerie van VROM is uitgevoerd. Recenter en betrouwbaarder informatie over de woningmarktpositie van niet-westerse allochtonen is niet voorhanden. Ook is in dit hoofdstuk het SIM benut.

In volgende jaren is de situatie minder gunstig. Omdat WoON niet jaarlijks wordt uitgevoerd zal de positie van allochtonen op de woningmarkt volgend jaar niet met andere cijfers kunnen worden beschreven. Men kan zich overigens afvragen of dit een probleem is: de ontwikkelingen hier gaan langzaam. In 2009 wordt een nieuw WOON-onderzoek uitgevoerd.

Criminaliteit

geregistreerde criminaliteit	groepen	bron en type gegevens	jaar
aantal door politie geregistreerde 12-60 jarige verdachten	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	1999-2004
aantal door politie geregistreerde 12-60 jarige verdachten naar vier delicttypen	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	2004
aandeel verdachten naar leeftijd (age crime curves)	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	2004
verdachten naar al dan niet voortijdig schoolverlaten	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	2004
recidive, naar leeftijd (cumulatief)	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	2004
bijlage:			
aantal delicten per 100 inwoners naar leeftijd	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens	2004

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

De gebruikte cijfers over criminaliteit zijn van 2004 en lopen dus enige jaren achter. Het gaat hier om gegevens uit het Herkenningssysteem (HKS) waarin politiediensten de processen verbaal en de daarop vermelde delicten registreren. De verschillende politieregio's zijn eigenaar van het systeem. Het HKS is aan het CBS ter beschikking gesteld voor analysedoeleinden. In het Jaarrapport is met deze informatie naar etnische groep, leeftijd en generatie in kaart gebracht welk aandeel als verdachte staat geregistreerd. Internationaal gezien is de beschikbaarheid én de presentatie van dergelijke gegevens tamelijk bijzonder. Cijfers over de criminaliteit van allochtone groepen zijn in de meeste West-Europese landen niet beschikbaar.

De HKS-gegevens worden verzameld door de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI/KLPD) die in het voorjaar van elk jaar korpsen vragen om hun gegevens te leveren. Op de DNRI worden de gegevens gecontroleerd en uitvoerig geschoond (consistentie, onrealistische waarden, enz.). De kwaliteit van de gegevens is volgens vertegenwoordigers van de DNRI in de afgelopen jaren verbeterd. Dit blijkt onder

meer uit het feit dat de verschillen tussen het voorlopige en definitieve bestand (zie onder) in de afgelopen jaren is verminderd. Niettemin wordt door de korpsen het nut en de noodzaak van het HKS niet altijd gezien. Dit heeft er ook mee te maken dat de korpsen een eigen bedrijfsprocessysteem hebben, waarmee ze voldoen aan hun informatiebehoefte. Dit bestand is echter niet gecontroleerd en geschoond, zodat het volgens de onderzoekers van DNRI niet geschikt is voor rapportage.

DNRI publiceert op basis van het voorlopige bestand een jaar eerder dan het CBS over het aandeel verdachten naar etnische groep. Daartoe levert het KLPD in het voorjaar de gegevens van het jaar daarvoor over verdachten aan het CBS die hieraan de herkomstgegevens koppelt. In het najaar publiceert het KLPD deze in de Landelijke Criminaliteitskaart. Het CBS gebruikt deze verdachtencijfers niet. In de verdachtenregistraties vinden namelijk nog diverse mutaties plaats, o.m. doordat achterstanden in de registratie worden aangevuld of juist verdachten uit de bestanden te verwijderen. Terwijl in de criminaliteitskaart de voorlopige gegevens worden gepresenteerd, geeft het CBS er de voorkeur aan om uitsluitend de definitieve gegevens te publiceren. De definitieve cijfers worden een jaar na de voorlopige cijfers verzameld. De HKS-gegevens uit het definitieve bestand zijn in het *Jaarrapport Integratie 2007* gebruikt. Deze HKS-gegevens zijn aan het SSB gekoppeld, waardoor er uitgebreidere informatie over achtergrondkenmerken is verkregen.

De vraag is echter of voor de beschrijving van het aantal en aandeel allochtone verdachten het voorlopige bestand niet voldoet. In 2005 bedraagt het verschil tussen de voorlopige en definitieve cijfers bijna 3500 verdachten. Op het totaal betekent dit een afwijking van +1,5 procentpunt (Mantgem et al. 2007, *Landelijke criminaliteitskaart 2006*).

Vertegenwoordigers van de DNRI verwachten dat er betrekkelijk weinig verschillen zullen zijn naar het aandeel allochtone verdachten op basis van het voorlopige en definitieve bestand. Een op de etniciteit gerichte vergelijking zou uitsluitsel kunnen geven of voor beschrijvende gegevens het voorlopige bestand gebruikt zou kunnen worden. Dit zou betekenen dat er in de tweede helft van een jaar gegevens van het jaar daarvoor beschikbaar zouden zijn. De beschikbaarheidstelling van deze gegevens lijkt op weinig problemen te stuiten. Volgens onze gesprekspartners bij het DNRI is het mogelijk om met externe partijen afspraken te maken over gegevensleverantie en/of bestanden. Dergelijke overeenkomsten zijn er bijvoorbeeld al met NSCR en de Erasmus Universiteit.

Het CBS koppelt dus de gegevens van het definitieve bestand aan SSB-gegevens. Hierdoor ontstaat een bestand dat verrijkt is met diverse achtergrondkenmerken (zoals het inkomen), die vooral van belang zijn voor analyses. Bij onderzoek naar samenhangen is het ons inziens minder bezwaarlijk dat deze gegevens enigszins achterlopen. Aldus kan men zich een model voorstellen waarbij de beschrijvende gegevens zijn gebaseerd op de voorlopige HKS-bestanden, terwijl de analyse plaatsvindt op de door het CBS geconstrueerde HKS-SSB-bestanden.

De vertegenwoordigers van DNRI zien er weinig in dat in het HKS direct etniciteitsgegevens worden opgenomen. Nu al registreert de politie de nationaliteit en het geboorteland van de persoon, maar deze gegevens zijn onbetrouwbaar (nog los van het feit dat deze registratie niet strookt met de algemene definitie van etnische herkomst). Bovendien verloopt de koppeling van etniciteitsgegevens door het CBS goed en kost deze weinig tijd.

Wederzijdse beeldvorming

wederzijdse beeldvorming	groepen	bron en type gegevens	jaar
aandeel Nederlandse bevolking dat positief oordeelt over afgeven van verblijfsvergunningen aan verschillende categorieën immigranten	f	Culturele veranderingen	1993-2006
aandeel Nederlandse bevolking dat positief oordeelt over afgeven van verblijfsvergunningen aan huwelijksmigranten naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1993-2006
opvattingen over uitzetten van asielzoekers naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	2002,2004, 2006
opvattingen over de mate van inburgering van allochtonen	f	Culturele veranderingen	1994-2006
houding ten aanzien van de integratie van allochtonen	d	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen over de eigen integratie	d (excl. autochtonen)	Survey integratie minderheden	2006
aandeel Nederlandse bevolking dat vindt dat er teveel allochtonen in Nederland wonen, naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1991-2006
houding ten aanzien van allochtonen	d	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen van allochtone groepen over andere allochtone groepen en opvattingen van autochtonen over allochtone groepen	d	Survey integratie minderheden	2006
opvattingen van Nederlandse bevolking over allochtonen als buur, collega, partner, klasgenoot in klas van eigen kinderen	f	Culturele veranderingen	2006
weerstand van de Nederlandse bevolking tegen allochtonen als buur naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1981-2006
opvattingen van de Nederlandse bevolking over leefwijze van moslims	f	Culturele veranderingen	2004-2006
opvattingen van Turken en Marokkanen over de islam in Nederland en de leefwijze van Nederlanders		Leefsituatie allochtone stedelingen en Survey integratie minderheden	2004/05-2006
opvattingen over spanningen en geweld tussen groepen	d	Survey integratie minderheden	2006
discriminatiegeneigdheid bij toekennen van een woning aan allochtonen	f	Culturele veranderingen	1981-2006
opvattingen van allochtonen over ervaren acceptatie (Nederland biedt gelijke kansen en rechten, is gastvrij en open t.a.v. andere culturen)	d (excl. autochtonen)	Survey integratie minderheden	2006

vervolg

wederzijdse beeldvorming	groepen	bron en type gegevens	jaar
gepercipieerde discriminatie	d	Survey integratie minderheden	2006
bijlage:			
aandeel van de Nederlandse bevolking dat positief oordeelt over het afgeven van verblijfsvergunningen aan politieke vluchtelingen naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1993-2006
aandeel van de Nederlandse bevolking dat positief oordeelt over het afgeven van verblijfsvergunningen aan economische vluchtelingen naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1993-2006
opvattingen ten aanzien van de integratie van etnische minderheden onder de Nederlandse bevolking: allochtonen moeten de taal leren naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1994-2006
opvattingen ten aanzien van de integratie van etnische minderheden onder de Nederlandse bevolking: allochtonen moeten niet teveel vasthouden aan hun eigen cultuur en gewoonten naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1993-2006
aandeel per etnische groep dat vindt dat de overheid helemaal de kosten voor inburgeringcursussen moet dragen naar achtergrondkenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006
aandeel per etnische groep dat zichzelf goed genoeg vindt geïntegreerd naar achtergrondkenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006
hoofdrekenen waarom men zichzelf wel/niet als allochtoon ziet	d	Survey integratie minderheden	2006
aandeel van de Nederlandse bevolking dat vindt dat er teveel allochtonen in Nederland wonen	f	Culturele veranderingen	1991-2006
aandeel per etnische groep dat zich thuis voelt in Nederland naar achtergrondkenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006
weerstand van de Nederlandse bevolking tegen mensen van een andere etnische herkomst als naaste burens	f	Culturele veranderingen	1981-2006
opvattingen van de Nederlandse bevolking over de leefwijze van moslims naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	2006
opvattingen van Turken en Marokkanen over de islam in Nederland en de leefwijze van Nederlanders naar opleidingsniveau		Survey integratie minderheden	2006
opvattingen per etnische groep over spanningen en geweld tussen groepen naar opleidingsniveau	d	Survey integratie minderheden	2006
discriminatiegeneigdheid onder de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder	f	Culturele veranderingen	1981-2006
discriminatiegeneigdheid bij ontslag onder de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1981-2006
discriminatiegeneigdheid bij promotie onder de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder naar opleidingsniveau	f	Culturele veranderingen	1981-2006

vervolg

wederzijdse beeldvorming	groepen	bron en type gegevens	jaar
ervaren acceptatie van allochtonen in Nederland op een schaal van 1 tot 5 (5 = hoge mate van ervaren acceptatie) naar relevante kenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006
perceptie van discriminatie van de etnische groep naar relevante kenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006
perceptie van eigen discriminatie naar relevante kenmerken	d	Survey integratie minderheden	2006

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen;

f: Nederlandse bevolking.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

In het *Jaarrapport Integratie 2007* kon vanwege het beschikbaar komen van het SIM veel over wederzijdse beeldvorming tussen autochtonen en allochtonen worden gepresenteerd. Voor opvattingen onder allochtonen is de afhankelijkheid van specifieke minderhedensurveys groot. Voor opvattingen onder autochtonen kan tweejaarlijks worden geput uit het SCP onderzoek Culturele veranderingen.

Het meest recente onderzoek vond plaats in 2006 (waarover is gerapporteerd in *Jaarrapport Integratie 2007*). In 2008 vindt een nieuwe dataverzameling Culturele veranderingen plaats (eind 2008, begin 2009). De data zijn in mei 2009 analyseklaar.

4 De lijst van Kamp: indicatoren voor een nulmeting

Tweede kamerlid Kamp heeft zoals gezegd gepleit voor een nulmeting, uitgaande van de 31 december 2006. Die nulmeting zou wat hem betreft moeten bestaan uit de op pagina 34 genoemde indicatoren. Deze overlappen in belangrijke mate met indicatoren die in het Jaarrapport integratie zijn beschreven. We sommen de indicatoren op, geven aan of op dit moment (maart 2008) gegevens beschikbaar zijn voor 2006. Wanneer dit niet het geval is, wordt aangegeven wanneer cijfers van 2006 wel zijn te verwachten. Om de ontwikkelingen te kunnen volgen is van belang of de genoemde indicatoren jaarlijks gevolgd kunnen worden; ook dat wordt in het overzicht vermeld.

Het overzicht laat zien dat voor de meeste indicatoren gegevens van 2006 beschikbaar zijn en dat veel indicatoren jaarlijks gevolgd kunnen worden. Een aantal zaken verdient nadere toelichting, ook omdat sommige van de in deze lijst opgenomen indicatoren in het voorgaande nog niet aan de orde zijn geweest.

Met betrekking tot de arbeidsdeelname van ouders is in de eerste plaats nadere specificatie gewenst. Moet het gaan om de arbeidsdeelname van ouders van inwonende kinderen of zijn ook uitwonende kinderen hieronder begrepen, en om welke leeftijdsgrens gaat het dan? De keuze voor afbakening zal ook samenhangen met hetgeen beoogd wordt met deze indicator te meten. Dat is op voorhand niet zonder meer duidelijk.

Informatie over de arbeidsdeelname van ouders van inwonende kinderen is in beginsel uit de EBB te halen, maar wordt door het CBS niet standaard geproduceerd. Een andere mogelijke bron is het onderzoek onder leerlingen. In PRIMA (voor het laatst gehouden in het schooljaar 2004/'05) is aan de ouders van leerlingen in groep 2 gevraagd naar werkzaamheid (meer dan 12 uur in de week betaalde arbeid). De bedoeling is dat ook in het nieuwe COOL-project oudervragenlijsten worden afgenomen. Hieruit kan worden afgeleid of ouders betaald werk verrichten.

Cijfers over prestaties in het basisonderwijs worden, zoals hiervoor al toegelicht, op dit moment verzameld via het nieuwe onderzoek COOL 5-18. Dit onderzoek wordt driejaarlijks uitgevoerd. De eerste resultaten zijn begin 2009 te verwachten.

Het gebruik van de gezondheidszorg is in het voorgaande nog niet aan de orde geweest. Er zijn verschillende bronnen. Voor gegevens met betrekking tot (1) huisartsencontacten; (2) medicijngebruik; (3) verwijzingen naar specialisten en (4) diagnoses kan er worden geput uit het LINH (Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg). Dit is een continue gegevensverzameling onder 85 huisartsenpraktijken en circa 350.000 patiënten. Een koppeling aan de GBA maakt het mogelijk uit te splitsen naar etnische groep. De gegevens worden gedurende het hele jaar verzameld en zijn het daaropvolgende jaar (midden van het jaar) analyseklaar.

Gegevens over ziekenhuisopnames worden betrokken uit de LMR (Landelijke Medische Registratie). Ook deze worden gekoppeld aan het GBA. Het CBS publiceert op StatLine de ziekenhuisopnamen (dagopname; klinische opname en gemiddelde verpleegduur per opname) van 1995 t/m 2005. Volgens het CBS loopt de gegevensstroom terug. Onzeker is of voor latere jaren gegevens kunnen worden gepubliceerd.

Daarnaast zijn uit het SIM 2006 gegevens te betrekken over het huisartsenbezoek en bezoek specialist uitgesplitst naar etnische groepen. Voorts bevat de gezondheid-senquôte uitgebreide informatie over de gezondheid en medische consumptie van allochtone groepen. Vanwege lage steekproefaantallen moeten echter jaargangen worden samengenomen en wordt uitsluitend over niet-westerse allochtonen als totaal gerapporteerd. Het CBS zal in het Jaarrapport integratie 2008 hierover berichten.

Gezien de maatschappelijke en politieke discussie is het opvallend dat op de lijst van Kamp indicatoren ontbreken over onder andere sociale en culturele integratie, religie, wederzijdse beeldvorming en ruimtelijke segregatie. Dit zijn onderwerpen die in het beleid van de minister een belangrijke plaats innemen. Wanneer het doel is om de voortgang van de beleid te volgen, zouden deze indicatoren eigenlijk niet mogen ontbreken.

nulmeting Kamp	groepen	bron en type gegevens
eenouderhuishoudens	b	CBS-Bevolkingsstatieken
arbeidsdeelname ouders	b	mogelijk via EBB, verdere specificatie nodig
gebruik van het Nederlands (met partner en met kinderen)	d	Survey integratie minderheden
prestaties in het basisonderwijs: - begrips- en orderingsvaardigheden in groep 2, - taal- en rekenprestaties in groep 4, 6 en 8, - Cito-eindtoets basisonderwijs	d	PRIMA-survey
leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs naar onderwijsniveau	e	CBS(bron-vo)
volgen van technisch onderwijs	b	CBS(Onderwijsstatistieken)
20-34-jarigen zonder startkwalificatie (niet-schoolgaanden)	d	Survey integratie minderheden
idem	e	Enquête beroepsbevolking
uitval uit het voortgezet onderwijs zonder diploma	a	CBS(bron-vo)
voortijdige schoolverlaters in het mbo	e	CBS(bron-vo)
studenten in populatie eerstejaarsstudenten in hbo en wo	b	CBS(bron-vo)
nettoparticipatie/arbeidsdeelname	b	Enquête beroepsbevolking
type economische activiteit (loondienst/zelfstandig)	b	Enquête beroepsbevolking
personen met een uitkering	b	CBS registratiegegevens
etnische herkomst van de partner	b	CBS (Bevolkingsstatistieken)
herkomst van huwelijkspartner	d	CBS-Bevolkingsstatieken
gebruik van de gezondheidszorg	b	Landelijk Informatie Netwerk Huisartsen-zorg (LINH)
idem	d	SIM (huisarts, medisch specialist)
idem	a	CBS (Gezondheidsenquête)
aantal door politie geregistreerde 12-60 jarige verdachten	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens
recidive, naar leeftijd (cumulatief)	e	Herkenningssysteem Politie en CBS-bevolkingsgegevens

a: niet-westerse allochtonen;

b: TMSA, overige niet-westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen;

c: TMSA, grote vluchtelingengroepen, niet-westerse allochtonen;

d: TMSA;

e: TMSA en overige niet-westerse allochtonen.

Bij a,b,c, d en e altijd autochtone vergelijkingsgroep.

1 Toedeling buitenlandse opleidingen is problematisch.

2 Gegevens over WW, bijstand en WAO.

3 Voorlopige gegevens over verdachten uit Criminaliteitskaart.

jaar	wanneer gegevens 2006 te verwachten?	jaarlijks gegevens?
2006	-	ja
n.b.	moet worden gemaakt	in beginsel jaarlijks
2006	-	nee
2004/'05	begin 2009: schooljaar 2007/'08	nee, 3-jaarlijks
2005/'06	-	ja
2005/'06	-	ja
2006	-	nee
2006	-	ja ¹
2005/'06	-	ja
2006	-	ja
2005/'06	-	ja
2006	-	ja
2006	-	ja
sept. 2004/2006 ²	-	ja ²
2006	-	ja
2006	-	ja
2006	-	ja
2006	-	nee
n.b.	in JI 2008: stapelen 2004 t/m 2007	ja, maar uit gestapeld bestand
2004/2006 ³	-	ja ³
2004/2006 ³	-	ja ³

5 Stand van zaken informatievoorziening: conclusies en knelpunten

Het bovenstaand overzicht laat zien dat de integratie van niet-westerse allochtonen voor een breed aantal integratie-indicatoren kan worden gevolgd. Daarbij valt doorgaans een tamelijk gedetailleerd onderscheid te maken tussen de verschillende niet-westerse allochtone groepen. Voor veel indicatoren is het bovendien mogelijk om de ontwikkelingen van de afgelopen tien tot vijftien jaar te laten zien. Dat we in Nederland veel weten van de stand van zaken en de ontwikkelingen met betrekking tot de integratie van niet-westerse allochtonen is het gevolg van de beschikbaarheid van een veelheid van verschillende survey- en registratiegegevens. Wat daarbij opvalt is dat bijna alle bronnen uitgaan van dezelfde etnische herkomstdefinitie, iets wat in andere Europese landen lang niet altijd het geval is. Ook de suggestie dat de informatie over de integratie van niet-westerse allochtonen gebaseerd zou zijn op verouderde gegevens is niet vol te houden. Een zeer groot deel van de indicatoren is in 2007 beschreven met gegevens die in 2006 zijn verzameld. Actuelere gegevens zijn nauwelijks denkbaar, zeker wanneer men bedenkt dat het *Jaarrapport Integratie 2007* begin september in productie is gegaan.

Het gunstige beeld geldt ook wanneer de indicatorenlijst van Kamp wordt gezien. Voor veel indicatoren zijn gegevens van 2006 beschikbaar, die bovendien in de komende tijd jaarlijks gevolgd kunnen worden.

Het bovenstaande betekent niet dat er geen knelpunten zijn. Voor een aantal belangrijke indicatoren is de informatie minder actueel dan gewenst. Men kan stellen dat – voor bepaalde indicatoren – de ontwikkelingen niet zo snel gaan zodat het weinig bezwaarlijk is dat gegevens enkele jaren oud zijn. Maar dit argument snijdt niet altijd hout. Wie wil weten of het met het aantreden van het kabinet de goede kant opgaat met het verloop van de integratie – een nulmeting – heeft behoefte aan cijfers die op zijn laatst in 2006 zijn verzameld. Dat geldt in het Jaarrapport dus niet voor alle indicatoren. Deze sommen we hier op. Ook stellen we vast welke knelpunten er zijn ten aanzien van de indicatorenlijst van Kamp.

Immigratie niet-westerse allochtonen naar jaar van vestiging en migratiemotief
In het *Jaarrapport Integratie 2007* lopen deze cijfers tot en met 2004. Dat is een bezwaar. De IND beschikt wel over recentere cijfers. Het CBS is op dit moment bezig met betrouwbaarheidsanalyse van de migratiemotieven gezinsvorming en gezinshereniging en produceert om die reden geen actuele cijfers. Hopelijk zijn de uitkomsten van deze analyse spoedig te verwachten. Het risico bestaat dat er twee verschillende cijfers over de migratiemotieven gaan circuleren. Een andere reden voor verschil-

lende cijfers is dat het CBS uitsluitend de in het GBA ingeschrevenen telt en de IND iedereen meetelt.

Herkomst van de huwelijkspartner

In het Jaarrapport 2003 zijn cijfers gebruikt van personen die in 2003 in het huwelijk zijn getreden. Inmiddels heeft het CBS een nieuwe methode ontwikkeld waardoor recentere gegevens – van 2006 – kunnen worden geleverd. Deze cijfers komen in het vervolg jaarlijks beschikbaar.

Schoolprestaties in het basisonderwijs

De meest recente cijfers zijn van het schooljaar 2004/'05. Als gevolg van veranderingen in de opzet wordt afgeweken van de tot nu toe gangbare ritme van elke twee jaar onderzoek onder leerlingen in het basisonderwijs. Op dit moment loopt het onderzoek naar leerlingen in schooljaar 2007/'08. Gegevens zijn begin 2009 te verwachten.

Voortgezet onderwijs

Met betrekking tot het voortgezet onderwijs zijn cijfers over zittenblijven, uitval (ook mbo), aandeel geslaagden en doorstroom naar vervolgopleidingen van 2005 of schooljaar 2004/'05. Recenter materiaal is niet mogelijk: cijfers van schooljaar 2005/'06 zijn nodig om te bepalen wie het jaar daarvoor is blijven zitten of is uitgevallen. Deze cijfers komen wel elk jaar beschikbaar.

Arbeidsmarkt: nettoparticipatie, werkloosheid

Er zijn jaarcijfers beschikbaar voor de TMSA-groepen en voor de categorie overige niet-westerse allochtonen. Voor de totale groep niet-westerse allochtonen presenteert het CBS sinds kort kwartaalcijfers over de werkloosheid. Deze zijn dus niet beschikbaar voor de afzonderlijke allochtone groepen.

Het CWI presenteerde tot voor enkele jaren geleden cijfers over niet-werkende werkzoekende etnische minderheden. Deze cijfers waren behoorlijk actueel. Mogelijk komen deze cijfers op niet al te lange tijd weer beschikbaar. Binnen het CWI en tussen CWI en CBS wordt er gesproken over een koppeling van etniciteitsgegevens aan het niet-werkende werkzoekenden-bestand van het CWI. Onduidelijk is op welke termijn deze cijfers beschikbaar komen.

Uitkeringen

Gegevens over uitkeringen zijn afkomstig van het CBS, die deze baseert op registratiecijfers. Ten tijde van het schrijven van het Jaarrapport Integratie 2007 dateerden de meest recente gegevens van september 2004. Men zou recentere gegevens kunnen ontlelen aan de Survey integratie minderheden, maar het voordeel van registratiecijfers is dat ze integraal zijn en niet worden beïnvloed door nonrespons. De voorkeur gaat dan ook uit naar recentere uitkeringsgegevens op basis van registratie. Die blijken er inmiddels ook te zijn. Over de grote uitkeringen (bijstand, ww en wao) zijn thans gegevens beschikbaar voor het derde kwartaal 2007. Deze zijn ontleend aan

de afzonderlijke registraties en niet langer afkomstig uit een omvattend bestand dat alle uitkeringen omvat. Hierdoor zijn de gegevens aanzienlijk actueler. Deze cijfers worden in het vervolg jaarlijks gepubliceerd.

Inkomen/armoede

Gegeven over inkomens en inkomensarmoede zijn afkomstig van het CBS die ze van de Belastingdienst betreft. In het Jaarrapport integratie zijn deze gegevens van 2005. Ook hier zou men inkomensgegevens kunnen ontleen aan surveys zoals het SIM, maar daar staat het zelfde argument tegenover als zojuist genoemd: integrale cijfers en geen nonrespons bij registratiebestanden (het CBS maakt voor inkomensgegevens geen gebruik meer van surveybronnen).

Op dit moment werkt het CBS aan snellere leveringen van gegevens over het inkomen. Of en in welk tempo dit gaat lukken, is moeilijk te zeggen.

Criminaliteit

De in het Jaarrapport gebruikte cijfers zijn van 2004. Er bestaan geen alternatieve (survey)gegevens over de vertegenwoordiging van niet-westerse allochtonen in de criminaliteit. Het CBS werkt met het definitieve bestand over verdachten, waarin de mutaties zijn verwerkt. De KLPD maakt gebruik van de voorlopige gegevens, die in de Landelijke criminaliteitskaart worden gepubliceerd. In deze publicatie gaat het dan om gegevens van het jaar daarvoor. De definitieve cijfers worden een jaar na de voorlopige cijfers verzameld. Dit leidt dus tot vertraging. De koppeling van het CBS aan de SSB leidt wel tot een rijkere bron, met name voor analysedoeleinden.

Nagegaan zou moeten worden of het beeld over allochtonen sterk verschilt wanneer het voorlopige of het definitieve bestand wordt gebruikt. Indien dit niet zo is, zouden beschrijvende gegevens eerder gepubliceerd kunnen worden. Nadere analyses zouden gebaseerd kunnen worden op de definitieve verdachtenbestanden die aan het SSB worden gekoppeld.

Arbeidsdeelname ouders (indicatorenlijst Kamp)

Informatie over deze indicator is niet zonder meer beschikbaar. Bovendien moet nader worden gespecificeerd om welke (leeftijds)categorie het precies moet gaan.

Gebruik van het Nederlands (indicatorenlijst Kamp)

Deze gegevens zijn voor 2006 beschikbaar, maar worden niet jaarlijks verzameld. De enige bron over het gebruik van het Nederlands is het SIM, dat naar verwachting pas weer over enkele jaren wordt uitgevoerd.

Afhankelijkheid van surveygegevens

Er zijn dus een aantal indicatoren waarvoor geen gegevens van 2006 beschikbaar zijn. Niettemin kan worden gesteld dat voor het Jaarrapport integratie en voor de nulmeting van Kamp als geheel het beeld met betrekking tot actuele gegevens gunstig is. Dit komt ook doordat er twee belangrijke surveys in 2006 waren uitgevoerd die in

het Jaarrapport gebruikt konden worden, namelijk het SIM en het WoON. De informatievoorziening over niet-westerse allochtonen is met name kwetsbaar doordat deze surveys niet jaarlijks worden uitgevoerd. Wanneer men geïnteresseerd is in de jaarlijkse ontwikkelingen op de woningmarkt (WoON), opleidingsniveau, beheersing van het Nederlands, sociaal-culturele integratie, religie en religieus gedrag, wederzijdse beeldvorming en nog veel meer (verzameld in SIM), dan zal er periodieker dan nu het geval is survey-onderzoek onder niet-westerse allochtonen uitgevoerd moeten worden. Indien men het idee van nulmeting belangrijk vindt in relatie tot het kabinetsbeleid, is eveneens denkbaar om de surveys een aantal jaren na elkaar uit te voeren (zoals nu eigenlijk al het geval is).

6 Voorstel voor verbeteringen

Ten aanzien van de informatievoorziening over niet-westerse allochtonen zijn diverse verbeteringen mogelijk. We bespreken deze in relatie tot een aantal belangrijke knelpunten rondom de informatievoorziening.

Bepaalde registratiebestanden lopen achter

Dat gegevens uit registratiebestanden in sommige gevallen minder actueel zijn dan gewenst, hangt samen met verschillende redenen. Soms heeft het CBS recente gegevens wel in huis, maar zijn ze vanwege andere prioriteiten nog niet gepubliceerd. Een andere reden heeft te maken met de opbouw van omvattende, complete bestanden (bv. bij uitkeringen, inkomens) of de voorkeur om met definitieve gegevens te werken (bv. bij de verdachtenregistraties).

Prioritering bij het maken van bepaalde statistieken kan de eerstgenoemde reden wegnemen. Dit lijkt vooral een planningskwestie en daarom tamelijk eenvoudig te realiseren.

De keuze voor gegevens uit een *voorlopig bestand* of het betrekken van gegevens uit minder complexe bestanden kan tot actualisering van gegevens leiden. Vanzelfsprekend moet worden nagegaan of voorlopige cijfers voldoende betrouwbaar zijn, maar in het geval van voorlopige gegevens uit de verdachtenregistratie lijkt aanleiding te zijn voor enig optimisme. De keuze om bij uitkeringsgegevens direct gebruik te maken van de desbetreffende uitkeringsregistraties leidt tot actuele gegevens over de grote uitkeringen. Bij bepaalde onderwerpen is het omwille van de actualiteit soms mogelijk om te kiezen voor een snelle zes en niet voor een wetenschappelijke tien. Daarbij geldt vanzelfsprekend wel de eis van betrouwbare gegevens.

Voor het Jaarapport integratie bestaat in zijn algemeenheid de voorkeur om gegevens van registratiehouders te betrekken na bewerking van het CBS. Het CBS koppelt doorgaans etnische herkomstgegevens aan deze bestanden en voert meestal schonings- en controlewerkzaamheden uit op de bestanden. Dit alles vergt de nodige expertise en, niet te vergeten, computercapaciteit. Niettemin is het denkbaar om *gegevens direct te ontfangen aan de registratiehouder*. De in het kader van deze notitie uitgevoerde gespreksronde wijst uit dat de bereidheid van verschillende registratiehouders tot samenwerking en de beschikbaarstelling van gegevens tamelijk groot is. Door direct bij de bron aan te haken, zullen gegevens over het algemeen actueel zijn. Niettemin is voorzichtigheid bij deze oplossingsrichting geboden. Het maken van statistieken uit registratiegegevens is een vak apart. Bovendien is er niemand bij gebaat wanneer er over een bepaalde kwestie verschillende cijfers circuleren.

Bepaalde onderwerpen zijn uitsluitend aan surveys te ontlelen, die niet jaarlijks worden uitgevoerd. Tevens: lage n-tallen bij deelpopulaties

Het Survey integratie minderheden wordt niet jaarlijks uitgevoerd. Dit betekent dat er voor de jaren dat het survey niet wordt uitgevoerd gegevens ontbreken over onder meer de beheersing en het gebruik van de Nederlandse taal, het opleidingsniveau, aspecten van sociaal-culturele integratie zoals onderlinge contacten tussen autochtonen en allochtonen, religieus gedrag en religieuze beleving, beeldvorming van groepen over elkaar, enzovoort. Ook over de positie op de woningmarkt kan niet elk jaar worden gepubliceerd; het WoON-onderzoek vindt namelijk niet jaarlijks plaats.

Het frequenter laten uitvoeren van specifieke minderhedensurveys is ons inziens niet nodig en ook niet gewenst. Daar zijn verschillende redenen voor. Behalve dat dergelijke onderzoeken kostbaar zijn leidt het jaarlijks uitvoeren van een minderhedensurvey tot een – verder – toenemende onderzoeksmoeheid onder allochtone groepen die de respons niet ten goede zal komen. De onderwerpen die in deze surveys aan de orde komen (zoals beheersing Nederlands, sociale contacten tussen allochtonen en autochtonen, beeldvorming) veranderen bovendien nu ook weer niet zo snel dat zij een jaarlijkse survey rechtvaardigen. Een andere reden om toch jaarlijks minderhedensurvey uit te voeren, zou kunnen zijn dat ze gegevens opleveren over indicatoren die nu op basis van enigszins gedateerde registratiebestanden worden gemeten, zoals inkomen en – hoewel de problemen hier minder groot lijken te zijn – uitkeringen en criminaliteit. Deze onderwerpen laten zich echter veel minder betrouwbaar vaststellen door middel van surveys – het is niet voor niets dat hier registratiegegevens worden gebruikt –, zodat dit argument in belangrijke mate vervalst.

Er zijn dus goede redenen om periodiek, maar niet jaarlijks, een specifiek op niet-westerse allochtonen gericht survey te (blijven) houden. Het vormt een belangrijke aanvulling op algemene bronnen die geen inzicht bieden in meer sociaal-culturele aspecten van integratie en wederzijdse beeldvorming. Ook het gebruik en de beheersing van de Nederlandse taal wordt in Nederland alleen via specifieke minderhedensurveys gemeten. Tevens kunnen bij specifieke minderhedensurveys bijzondere voorzieningen worden getroffen zoals tweetalige enquêteurs en een vertaalde en eenvoudige vragenlijst bijdragen aan de kwaliteit van dergelijk onderzoek. Ervaringen met het SIM-onderzoek laten zien dat de inzet van tweetalige enquêteurs een belangrijke bijdrage levert aan de respons. Een punt van zorg zijn nog wel de aantallen geïnterviewde respondenten. In het SIM zijn dit er circa 1000 per allochtone groep. Bij uitsplitsingen naar subcategorieën (bv. jonge hoogopgeleide Marokkaanse vrouwen) worden de aantallen al snel te klein voor betrouwbare uitspraken. Het verhogen van het aantal respondenten is voor de uitvoering van een nieuw SIM een belangrijk aandachtspunt. Voor een goede informatievoorziening is een groot specifiek minderhedensurvey dat om de drie of vier jaar wordt uitgevoerd te prefereren boven een jaarlijks minderhedensurvey met een betrekkelijk gering aantal respondenten. Bij dit alles moet wel worden bedacht dat de kosten van een groot specifiek minderhedensurvey zeer hoog zijn.

Het aantal allochtone respondenten in algemene surveys is eveneens een punt van aandacht. In onderzoeken als het WoON en de EBB zijn deze aantallen aan de lage kant. Het oversamplen van aantallen allochtone respondenten is zeer aan te bevelen. Daardoor komt ook het periodieker rapporteren van cijfers over afzonderlijke allochtone groepen binnen bereik. Dit is in het bijzonder van belang met betrekking tot de arbeidsmarkt cijfers, en daarmee in het bijzonder relevant voor de EBB. Verder verdient de inzet van tweetalige enquêteurs in algemeen survey-onderzoek de voorkeur. Dit is nu niet altijd standaard het geval.

Huidig informatiesysteem niet-westerse allochtonen leunt sterk op kwantitatieve monitoringsgegevens: noodzaak tot verdiepende en kwalitatieve studies

Het bestaande informatiesysteem leunt sterk op kwantitatief materiaal en is in het bijzonder gericht op een tamelijk globale monitoring van de integratie van niet-westerse allochtonen. Dit perspectief betekent dat van verdieping weinig sprake is. Dit kan via kwantitatief en via kwalitatief onderzoek. Duidelijk is dat beschikbare surveygegevens zoals die van het SIM nog niet volledig zijn benut nadat het Jaarrapport is verschenen. Het zou wenselijk zijn wanneer het ministerie voor een model kiest waarin het ene jaar een brede studie verschijnt zoals thans het Jaarrapport integratie en het andere jaar opdracht gegevens wordt voor een verdiepende studie. Hierin staat dan de analyse van een nader te bepalen vraagstuk centraal. Om de gedachten te bepalen enkele mogelijke vraagstellingen: welke ontwikkelingen zien we in de beheersing en het gebruik van de Nederlandse taal en welke effecten heeft dit op de integratie, welke groepen zijn vatbaar voor religieus orthodoxe opvattingen en in hoeverre hindert dit de participatie op de arbeidsmarkt en het onderhouden van sociale contacten met autochtonen, zijn zwarte wijken 'broeinesten' van allochtonen die zich afwenden van de Nederlandse samenleving of vormen grotestadswijken veel meer een opstap naar integratie, hoe is het gesteld met de beeldvorming van autochtonen over allochtonen en omgekeerd en wat betekent dit voor opvattingen over integratie en participatie? De lijst is zonder moeite uit te breiden. De kern is dat in een verdiepende studie de samenhangen tussen de verschillende indicatoren, die in een Jaarrapport overwegend separaat worden besproken, met elkaar in verband worden gebracht waardoor de achtergronden van het verloop van de integratie beter over het voetlicht kunnen worden gebracht. Voorts betekent dit een veel betere benutting van het beschikbare materiaal.

Ook via kwalitatief onderzoek kan het inzicht in het verloop van de integratie worden verdiept. Hiervoor is in de achterliggende jaren eigenlijk betrekkelijk weinig aandacht geweest. Nochtans is kwalitatief onderzoek bruikbaar wanneer de interesse bijvoorbeeld uitgaat naar percepties en de hieraan verbonden gedragsconsequenties. Dit kan onder meer betrekking hebben op de arbeidsmarkt – gelijke kansen? –, maar ook op de omgang tussen allochtonen en autochtonen in de buurt of over het maatschappelijk klimaat in Nederland.

Huidige bronnen zijn goed toegerust om de integratie op groepsniveau te volgen: meer aandacht nodig voor het volgen van integratie op individueel niveau

De voorhanden zijnde surveys en registratiebestanden zijn goed toegerust om de integratie op groepsniveau in de tijd te kunnen volgen. Dit is nog iets anders dan het volgen van de integratie van individuen. Ook dit is belangrijk voor het verkrijgen van inzicht in de integratie en de factoren die het integratietempo bepalen. Analyses op individueel niveau en door de tijd heen laten bijvoorbeeld zien hoe lang een allochtone nieuwkomer er over doet om werk te vinden, welke inkomensstijging allochtonen realiseren, welke overgangen allochtonen op de arbeidsmarkt (van type uitkering naar werk) doormaken, enzovoort. Met het jaarlijks koppelen van registratiebestanden is al veel mogelijk, zoals blijkt uit het zogenoemde Immigrantenpanel. Daarnaast zou verkend moeten worden welke mogelijkheden er zijn om specifieke minderhedensurveys als het SIM te koppelen aan registratiebestanden (zie ook Dagevos 2007). Dat staat nog in de kinderschoenen. Het voordeel van minderhedensurveys zijn de gegevens over sociaal-culturele kenmerken van allochtonen. Indien bijvoorbeeld allochtone respondenten uit een (SPVA)survey van enkele jaren geleden gekoppeld kunnen worden aan actuele gegevens, dan zou nagegaan kunnen worden in hoeverre sociaal-economische en sociaal-culturele kenmerken van invloed zijn geweest op de huidige positie (arbeidsmarkt, inkomen, uitkeringspositie). Het omgekeerde is eveneens denkbaar: actuele surveygegevens kunnen in verband worden gebracht met oudere registratiegegevens.

Welke mogelijkheden er zijn en met welke kosten dit gepaard gaat, zou in de komende periode verkend moeten worden. Wellicht zou deze verkenning in het kader van een 'verdiepende studie' uitgevoerd kunnen worden. Het verkennen van deze mogelijkheden heeft de voorkeur boven het op meer traditionele wijze volgen van individuen (in een panel) via surveyonderzoek. In de SPVA-onderzoeken heeft steeds een panel gezeten van respondenten die aan een eerdere SPVA hadden meegedaan. Hiervan is echter weinig gebruik gemaakt. Met name de hoge (selectieve) uitval van respondenten beperkte in de praktijk de analysemogelijkheden.

Samenvattend

Alles bijeengenomen komt ons advies op de volgende punten neer:

- Geen grootschalige, ingrijpende veranderingen in data-infrastructuur met betrekking tot gegevens over niet-westerse allochtonen.
- Versnellen van sommige registratiegegevens: via gebruikmaking van voorlopige gegevens en/of voorlopige of minder complexe bestanden. Indien dit niet mogelijk is, nagaan in hoeverre het direct betrekken van gegevens van registratiehouders tot actuelere gegevens zal leiden.
- Periodiek houden van specifieke minderhedensurveys: vergroten van aantallen respondenten is een belangrijk aandachtspunt. Voorzieningen treffen die de respons en kwaliteit van het onderzoek vergroten: inzet van tweetalige enquêteurs, vertaalde vragenlijsten, eenvoudig taalgebruik.

- Algemene surveys beter toesnijden op allochtone respondenten: allochtonen oversamplen, specifiek op allochtonen gerichte voorzieningen treffen zoals zojuist genoemd.
- Meer aandacht voor verdiepende kwantitatieve en kwalitatieve studies.
- Opzetten en benutten van bestanden die individuele longitudinale analyses mogelijk maken.

Noten

- 1 Het Jaarrapport bevat naast beschrijvende gegevens ook uitkomsten van multivariate analyses, die laten we in dit overzicht buiten beschouwing. Het hoofdstuk over de positie van allochtone vrouwen is gebaseerd op bronnen die in andere hoofdstukken zijn gebruikt. Om die reden presenteren we geen apart overzicht van bronnen die in het hoofdstuk over allochtone vrouwen zijn benut.
- 2 Het CBS heeft enige tijd uitsluitend deze cijfers gepubliceerd. Het was volgens het CBS niet verantwoord om recentere gegevens te presenteren, omdat het aantal allochtone huwelijken dan wordt onderschat. Als iemand een partner uit een niet-westers land huwt, duurt het vaak een jaar of langer voordat de partners ook daadwerkelijk samenwonen en in de bevolkingsadministratie (GBA) geregistreerd staan. Recentelijk heeft het CBS (Huis 2007) dus een goede schattingsmethode ontwikkeld die de publicatie van recenter materiaal over de herkomst van huwelijkspartners mogelijk maakt.

Literatuur

- Dagevos, J. en M. Gijsberts (red.) (2007). *Jaarrapport Integratie 2007*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J. (2007). 'Het ssv en het zicht op de integratie van minderheden. Of: waarom surveygegevens onontbeerlijk blijven'. In: CBS, *Sociale samenhang in beeld, het ssv nu en straks* (p. 41-50). Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Huis, M. (2007). Partnerkeuze van allochtonen. In: *Bevolkingstrends*, p. 25-31, vierde kwartaal 2007.
- Kamp, H. (2007). *Begroting wwi/Integratie 27 november 2007*. Geraadpleegd via www.henkkamp.nl.
- Mantgem, J. van, L. Moerenhout en W. van Tilburg (2007). *Landelijke criminaliteitskaart 2006. Een analyse van misdrijven en verdachten op basis van gegevens uit HKS*. Zoetermeer: KLPD-Dienst Nationale Recherche Informatie.
- Tweede Kamer (2007). *Vaststelling van de begrotingsstaten van de begroting van Wonen, Wijken en Integratie (xviii) voor het jaar 2008 (31200-xviii)*.
- www.tweedekamer.nl (2007) Verslag plenaire vergadering 28 november 2007.

Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau

Werkprogramma

Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelt elke twee jaar zijn Werkprogramma vast.

De tekst van het lopende programma (2007-2008) is te vinden op de website van het SCP: www.scp.nl.

Het Werkprogramma is rechtstreeks te bestellen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau.

ISBN 90-377-0267-8

SCP-publicaties

Onderstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze publicaties zijn verkrijgbaar bij de boekhandel. Een complete lijst is te vinden op de website van het SCP: www.scp.nl.

Sociale en Culturele Rapporten

Sociaal en Cultureel Rapport 2000. ISBN 90-377-0015-2

Sociaal en Cultureel Rapport 2002. De kwaliteit van de quartaire sector. ISBN 90-377-0106-x

In het zicht van de toekomst. Sociaal en Cultureel Rapport 2004. ISBN 90-377-0159-0

Investeren in vermogen. Sociaal en Cultureel Rapport 2006. ISBN 90-377-0285-6

The Netherlands in a European Perspective. Social & Cultural Report 2000. ISBN 90-377-0062-4
(English edition 2001)

The Quality of the Public Sector (Summary). Social and Cultural Report 2002. ISBN 90-377-0118-3

Nederlandse populaire versie van het SCR 2000

Nederland en de anderen; Europese vergelijkingen uit het Sociaal en Cultureel Rapport 2000. Wilfried Uitterhoeve. ISBN 90-5875-141-4

SCP-publicaties 2007

2007/1 Publieke prestaties in perspectief. Memorandum quartaire sector 2006-2011 (2007).
ISBN 978-90-377-0298-9

2007/2 Nieuwe links in het gezin (2007). Marion Duimel en Jos de Haan.
ISBN 978-90-377-0287-3

2007/3 Robuuste meningen? Het effect van responsverhogende strategieën bij het onderzoek Culturele Veranderingen in Nederland (2007). Josine Verhagen. ISBN 978-90-377-0300-9

2007/4 Een nuchtere kijk op gezond gedrag. Vier thema's voor gezondheidsbevordering (2007).
ISBN 978-90-377-0280-4.

2007/5 Verschillen in verzorging. De verzorging van ouderen in negen EU-landen (2007).
Evert Pommer, Edwin van Gameren, John Stevens, Isolde Woittiez.
ISBN 978-90-377-0258-3

2007/6 Prestaties van de rechtspraak: productiviteit in perspectief (2007). Ab van der Torre,
Jedid-Jah Jonker, Frank van Tulder, Theresa Steeman, Gerard Paulides.
ISBN 978-90-377-0294-1

2007/7 Türken in Deutschland und den Niederlanden. Die Arbeitsmarktposition im Vergleich (2007).
Jaco Dagevos, Rob Euwals, Mérove Gijsberts en Hans Roodenburg.
ISBN 978-90-377-0308-5

- 2007/8 *Een gele kaart voor de sport. Een quick-scan naar wenselijke en onwenselijke praktijken in en rondom de breedtesport* (2007). Annet Tiessen-Raaphorst en Koen Breedveld. ISBN 978-90-377-0307-8
- 2007/9 *Kosten in kaart. Een makro-kostendecompositie toegepast op instellingen voor verstandelijk gehandicapten* (2007). Evelien Eggink, Jedid-Jah Jonker en Michel Ras. ISBN 978 90 377 0143 2
- 2007/10 *Sport in the Netherlands* (2007). Annet Tiessen-Raaphorst en Koen Breedveld. ISBN 978-90-377-0302-3
- 2007/11 *Geld op de plank. Niet-gebruik van inkomensvoorzieningen* (2007). Jean Marie Wildeboer Schut en Stella Hoff. ISBN 978-90-377-0207-1
- 2007/12 *Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015* (2007). Paul Dekker, Joep de Hart en Laila Faulk. ISBN 978-90-377-0311-5
- 2007/13 *Aandacht voor de wijk. Effecten van herstructurering op de leefbaarheid en veiligheid* (2007). Karin Wittebrood en Tom van Dijk. ISBN 978-90-377-0309-2
- 2007/14 *Meedoen met beperkingen. Rapportage gehandicapten 2007* (2007). Mirjam de Klerk (red.). ISBN 978-90-377-0310-8
- 2007/15 *Interventies voor integratie. Het tegengaan van etnische concentratie en bevorderen van interetnisch contact* (2007). Mérove Gijsberts en Jaco Dagevos. ISBN 978-90-377-0312-2
- 2007/16 *Blijvend in balans. Een toekomstverkenning van informele zorg* (2007). Alice de Boer en Joost Timmermans. ISBN 978-90-377-0313-9
- 2007/17 *Vertrouwen in de rechtspraak nader onderzocht* (2007). Paul Dekker en Tom van der Meer. ISBN 978-90-377-0318-4
- 2007/18 *Verbinding maken. Senioren en internet* (2007). Marion Duimel. ISBN 978-90-377-0317-7.
- 2007/19 *Moeders, werk en kinderopvang in model. Analyse van arbeidsparticipatie- en kinderopvangbeslissingen van moeders met jonge kinderen* (2007). Ingrid Ooms, Evelien Eggink en Edwin van Gameren. ISBN 978-90-377-0314-6
- 2007/20 *De sociale staat van Nederland 2007* (2007). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer en Evert Pommer (red.). ISBN 978-90-377-0321-4
- 2007/21 *Toekomstverkenning informele zorg* (2007). Alice de Boer (red.). ISBN 978-90-377-0319-1
- 2007/22 *Beter aan het werk. Trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en werkhervatting* (2007). Gerda Jehoel-Gijsbers (red.). ISBN 978-90-377-0327-6
- 2007/23 *Out in the Netherlands. Acceptance of homosexuality in the Netherlands* (2007). Saskia Keuzenkamp en David Bos. ISBN 978-90-377-0324-5
- 2007/24 *Achterstand en afstand. Digitale vaardigheden van lager opgeleiden, ouderen, allochtonen en inactieven* (2007). Eric van Ingen, Jos de Haan en Marion Duimel. ISBN 978-90-377-0316-0
- 2007/25 *Het beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland* (2007). Carola Simon, Lotte Vermeij en Anja Steenbekkers. ISBN 978-90-377-0320-7
- 2007/26 *Maten voor gemeenten 2007. Een analyse van de prestaties van de lokale overheid* (2007). B. Kuhry, J.J.J. Jonker, m.m.v. M. Ras. ISBN 978-90-377-0323-8
- 2007/27 *Jaarrapport integratie 2007* (2007). Jaco Dagevos en Mérove Gijsberts. ISBN 978-90-377-0330-6
- 2007/28 *Discriminatiemonitor niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt 2007* (2007). Iris Andriessen, Jaco Dagevos, Eline Nievers en Igor Boog. ISBN 978-90-377-0331-3
- 2007/29 *Het bereik van het verleden. Ontwikkelingen in de belangstelling voor cultureel erfgoed. Het cultureel draagvlak deel 7.* (2007). Frank Huysmans en Jos de Haan. ISBN 978-90-377-0284-2

- 2007/30 *Armoedemonitor 2007* (2007). Cok Vrooman, Stella Hoff, Ferdy Otten en Wim Bos. ISBN 978-90-377-0337-5
- 2007/31 *Verklaringsmodel verpleging en verzorging 2007*. Jedid-Jah Jonker, Klarita Sadiraj, Isolde Woittiez, Michiel Ras en Meike Morren. ISBN 978-90-377-0334-4
- 2007/32 *Comparing Care. The care of the elderly in ten EU-countries*. Evert Pommer, Isolde Woittiez en John Stevens. ISBN 978-90-377-303-0
- 2007/33 *Surfende senioren. Kansen en bedreigingen van ICT voor ouderen*. Jos de Haan, Oene Klumper, Jan Steyaert (red.). ISBN 978-90-377-0362-7

SCP-publicaties 2008

- 2008/1 *Vrijwillig verzorgd. Over vrijwilligerswerk voor zorgbehoevenden en mantelzorgers buiten de instellingen* (2008). Jeroen Devilee. ISBN 978-90-377-0353-5
- 2008/2 *Vroeger was het beter. Nieuwjaarsuitgave 2008* (2008). ISBN 978-90-377-0344-3
- 2008/3 *Facts and Figures of the Netherlands. Social and Cultural Trends 1995-2006* (2008). Theo Roes (ed.). ISBN 90-377-0211-8
- 2008/4 *Nederland deeltijdland. Vrouwen en deeltijdwerk* (2008). Wil Portegijs en Saskia Keuzenkamp (red.). ISBN 978-90-377-0346-7
- 2008/5 *Het dagelijks leven van allochtone stedelingen* (2008). Andries van den Broek en Saskia Keuzenkamp (red.). ISBN 978-90-377-0336-8
- 2008/6 *De openbare bibliotheek tien jaar van nu* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0351-1
- 2008/7 *De openbare bibliotheek tien jaar van nu. De hoofdlijnen* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0373-3
- 2008/8 *The future of the Dutch public library: ten years on* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0380-1
- 2008/9 *De virtuele cultuurbezoeker. Publieke belangstelling voor cultuurwebsites* (2008). Jos de Haan en Anna Adolfsen. ISBN 978-90-377-0357-3

SCP-essays

- 1 *Voorbeelden en nabebelden* (2005). Joep de Hart. ISBN 90-377-0248-1
- 2 *De stem des volks* (2006). Arjan van Dixhoorn. ISBN 90-377-0265-1
- 3 *De tekentafel neemt de wijk* (2006). Jeanet Kullberg. ISBN 90-377-0261-9
- 4 *Leven zonder drukte* (2006). Tjirk van der Ziel met een naschrift van Anja Steenbekkers en Carola Simon. ISBN 90-377-0262-7
- 5 *Otto Neurath en de maakbaarheid van de betere samenleving* (2007). Ferdinand Mertens. ISBN 978-90-5260-260-8

Overige publicaties

Veel geluk in 2007. Nieuwjaarsuitgave (2007). Paul Schnabel (red.). ISBN 978-90-377-0295-8

Marktplaats Europa. Vijftig jaar publieke opinie en marktintegratie in de Europese Unie (2007). Paul Dekker, Albert van der Horst, Henk Kox, Arjan Lejour, Bas Straathof, Peter Tammes en Charlotte Wennekers. ISBN 978-90-377-0305-4

Samenloop van regelingen (2007). Mirjam de Klerk, Gerda Jehoel-Gijsbers. ISBN 978-90-377-0315-3

Hoe groot is de vraag? Operationalisatie van de potentiële vraag naar AWBZ-gefinancierde zorg (2007). Roelof Schellingerhout. ISBN 978-90-377-0341-2

Monitoring van sociale acceptatie van homoseksuelen in Nederland (2007). Saskia Keuzenkamp. ISBN 978 90 377 0329 0

Ondersteunende voorzieningen (2008). Roelof Schellingerhout. ISBN 978-90-3770354-2

Wel of niet aan het werk (2008). Patricia van Echtelt en Stella Hoff. ISBN 90-377-0364-1
Ontwikkeling van AWBZ-uitgaven 1985-2030 (2008). Evelien Eggink, Evert Pommer en Isolde Woittiez. ISBN 90-377-0365-8
Veranderlijkheid van opvattingen over de EU (2008). Charlotte Wennekers. ISBN 978-90-377-0382-5
Advies over het macrobudget huishoudelijke WMO-hulp voor 2009 (2008). Evert Pommer, Ab van der Torre. ISBN 90-377-0383-2
Informatievoorziening integratie niet-westerse allochtonen. Inventarisatie van de beschikbare bronnen en voorstellen voor verbetering (2008). Jaco Dagevos en Mérove Gijsberts. ISBN 978-90-377-0388-7